

sosyal adalet

18 HAZIRAN 1963 SALI

HAFTALIK SIYASI GAZETE

YIL: 1 SAYI: 14 FIATI: 1 LIRA

ATINA ve TAHRAN

OLAYLARININ

İÇYÜZÜ BAŞKADIR.

Kennedy Amerikan

A.P. LİLER

İŞÇİLERE

KARŞI

Politikasını

Değiştiriyor

İŞÇİ BOYUN EGMIYOR

ÇIKARLARI BOZULANLAR

Ulusun karanlığında soygun yapanlar var. Ulus sal değerleri düşmanca sömürürler. Ulus uyarılırsa çıkarları bozulur. Öğretmene aydın düşmanlıkları bundan. İstiyorlar ki, din yobazları gibi ulusu uyutalım. İstiyorlar ki, çıkarıcı politikacı gibi, parlak sözlerle göz boyayalım. Ulussever aydın, öğretmen bunu yapamaz. Soyguncu emelle-re âlet olamaz. Görevimiz, ulusu uyarmak, Atatürk'ün istediği kuşakları yetiştirmektir. Ulusa afyon yutturanların sahte perdelerini yırtmaktır. Anadolu beşliğini sert sallıyoruz. Ninni yerine acı gerçeklerin türküsünü söyleriz.

Öğretmen olarak, ereğim, aldatılmıyan, sömürümeyen kuşaklar, yetiştirmek. Atatürk ideolojisinin kapsadığı şu sorunları, araştırma ödevi verdim. Sorularımı aydınlanacak gençliğin, yurdu kur taracağına inandım.

«Türkiye'de toprak dağılımı nasıldır? Bu düzen değişmeli midir? Kapitalizm, sosyalizm ekonomik düzenleri nedir? İç ve dış sömürgecilik nedir? Çıkarıcı siyasetçiler cahil halkı ve okumuş cahilleri nasıl aldatıyorlar? Dünya toplumlarında, açlık, yok sultuk tehlikesi insanlığı nereye götürür? 27 Mayıs devriminin hazırladığı fikir ortamını yazınız? Lâiklik nerede? Dinî konularla toplum sorunları çözümlenir mi? Çözülmezse niçin? Ekonomik durumumuz nasıldır? Emekçilerimiz haklarını alabiliyor mu? Üretim gücüne göre millî gelirden yararlanmak ne demektir? Sosyal adaletsiz toplum düzeninde, okumak isteyipte, okuyamamanın üzüntüsünü gönülden duyuyor musunuz? Dünya savaşları niçin çıkar? Sonunda insanlık yeni toplum düzenine erişir mi? Yaşadığımız toplumda insanları sıkıntı içinde buluyor musunuz? İlerici ve gerici tutumun özelliklerini yazınız.

Yurdumuzda sınıf ayrımı var mıdır? Görülebiliyor musunuz? Toplumların doğal tarihi gelişimi durdurulamaz niçin?»

Sorularımı, ortaçağ sistemi, alışılmış düzenin dışına çıktım. Bu düzende at oynatan, sömürücülerin çıkarına dokundu. Polatlı'da gerici iki avukat, kalemlörleri Tarık Buğra ile omuz omuza verdi. Akhevvelik edip, sorularında, öküzlük altında buzağı aracılarına, yabancı ideoloji aradılar. Bunlar hep boştu. Mutazların sorunlarına eğildim mi, imdadı geçmiş, bilincoldü boyasını vururlar. Mutsuzların ikarnı diyorsa çıkar kaynakları kurur.

Sosyal adalet, toprak reformu anayasamızda var. Açlıkla savaş haftası okullara kondu. Neresin de bunun yabancı ideoloji. Anayasaya hayır diyen sömürücü çevreler, Anayasada geçen, sosyal eşitlik toprak reformu ilkelerinde de yabancı ideoloji buluyor öyleyse. Uluşun yararına yapılmış Anayasamıza bile neler dediler. Rahatlarını kaçırın sorunlarımız Anayasada yazılı. Yurttaşlık kitabında yer var. Ödler Anayasa, babayasa dinlemeyiz. İdeli derişler gibi, döner döner bildiğini okur.

Şikâyetçiler, başta Tarık Buğra olmak üzere ba kanlığın yolunu tuttular. Alt teşkilâttâ çöreklenmiş eski devir özelemlerini gördüler. Yıl sonuna bir ay kula tayinimiz çıktı. Yeni ikonvilitik.

Geçende Tarık Buğra tebrik etti. Yurtta yittiler «Nasıl sürdürebilir miyiz mişini?» diyor. Teşkilâttâ gerici, eski devir özelemleri kaldıkça, 365 günde, 365 kez sürdürebilirsin diye yanıldım.

Ulusun karanlığında kurtakullum oynayanlar, aydınlarını bozan öğretmenleri kovdumabiliyorlar.

Gericiyle aynı görüşte olan müfettiş (Ziver Tle seret) soruları Talim Terbiye Kuruluna gönderdi.

Sanıldığı gibi değilmiş, seviyenin üzerinde görüldü. Kanımca öğretmeni kovduracak suç olmasa gerek. Bunu Tarık Buğra yaptığını göre, Bakanlığın alt teşkilâttâki yetkilerinin, ne düşünce-de, kimden yana olduğu gün gibi ortada. Sek sek öğretmenlerin saldırıya uğramasına bu tutum uç veriyor.

Gerici iki avukatın dışında kalan halk memnun. Tayin çıkınca halk demezmi ki: «demek birşeyler varmışta kovuldu»

Gericiileri susturabilmek, koltuklarında rahat oturmak için suçuz Atatürkçü, halkçı öğretmen sürülür. Zaman her şeyi doğrulayacak. Hak sonuna dek aranacak. Bakanlığın da, Tarık Buğra'nın da, üstesinde çığnayan hakları veren kuruluşlarına olduğu unutulmasın. Ergeç, yalanın, dolanın, demogojinin yerini Atatürk düşüncesi alacaktır. Atatürk gençliğinin tutumu umutlarını dal dal yeşertti.

Mustafa KOÇ

Türkiyede «özel teşebbüsçü lük adıyla anılan kâr ekonomisini savunanlar, iki tarafı bir hücumla bizi şöyle tuzakla düşürmeği tasarlıyorlar»

1) Önce, NATO'ya bağlı hür ve demokratik bir devlet olduğumuz için, bütün hür ve demokratik devletlerin yaptığı gibi, ekonomi mizi özel teşebbüse en büyük olanakları tanıyan bir düzene tabi kılmamızı istiyorlar. Bu suretle bağlı buldukları kudretli devletlerin otoritesi sayesinde yurdumuzdaki irili ufaklı yabancı şirketler bize baskı yapabiliyorlar. Bu şirketler bu konuda öyle ileri gidebiliyorlar ki, düpedüz kanunlarımızı çiğnedikleri halde hükümet birşey yapmıyor. Hükümet, açığa veya kama yoluyla ya pılan şantajla tehdit ediyor. «Serbest rekabet» kisvesi altında, yurdumuzdaki emeklî kurumların kasıksız hareketleri kontrol dışı bırakılıyor.

2) Bu kurullar, ve asalaktarın kurdukları kurullar, sadece bir ekonomik organ gibi değil, aynı zamanda da bir mikro üretim çiftliği gibi çalışıyor. Bu şirketler veya kurullar, gerçekten fazla sayıda olan aydın ve genç insanları yüksek ücretlerle işe alıyor. Bir taraftan, çeşitli sosyal faaliyetlerle bunları zayıf taraflarından çekip bir mevi kapalı kast yaratmağa uğraşırlarken, diğer yandanda bu genç insanların ilerici ve idealist yanlarını usta bir propaganda ve telkin taktiği, ve belirsiz fakat sinir gerici bir baskı ile törpülemeğe uğraşıyorlar.

Kadroların başına geçirilen harisler

Bunun için, bir sürü genç ve değerli elemandan kurulu kadroların başına, daima, o şeflik konumuna ve şeflik ücretine bu başka yerde sahip olması olanaksız, haris, fakat daha az becerikli ve bilhassa devrim düşmanı hislerle dolu gericileri getiriyorlar. Bunlar örneklerle göre hayat felsefesi kurmağa ve davranışlarını avarla mağa eğilimi fazla olan gençlerin ahlakını bozmağa, onları törpülemeğe yardım ediyor. Merkezî idare sistemlerinde bütün bir organizasyonun şefin karakterine büründüğü, ve bu karakterin, kendisine aykırı karakterleri ezdiği, törpülediği, yıktığı bilinen bir gerçektir. Bu sayede, hem sayısız hiç azımsanmayacak bir aydın grubu yurt çıkarılarının gözetilmesi işinde yararsız kılınırken bunlara sağlanan itibarın ve yalancı parlak muhitlerin yarattığı «kast» kaçışı, dönen dolanın mekanizmasından haberi olmayan halkın «hidretli ve soğukluğu savesin de yurttaşlar arasında ayrılmalar ve düşmanlık tohumlarının yeşer mesi için elverişli durumlar meydana getiriliyor. Bütün bunlar son derece ustalıkla yapılmakta, ve bazan ilerici ve üstün zekâlı aydınlar bile oyuna getirilip bürbül ne düşürülmektedir.

Vatandaşlara bir kısım insanlar Tuzaklar kuruyor

Yılmaz İDİL

Cinsi cazibesi kuvvetli hanımlar

3) Bu gibi «kast»larda bu günlerde moda olan bir «ilericilik» ve «halka yardım» şampiyonluğu da göze çarpar sık sık! Bu işi bir spor veya eğlence haline sokup, ekseriya cinsi cazibesi pek kuvvetli hanımlardan da yararlanıp çoğu iyi niyetli olan saf gençlerden bir ilericiler topluluğu yaratmağa çalışıyorlar! Evet! Ne sandınız, kast muhiti içinde organize edilmeğe şartı ile, Hilton ve Divan otelleri muhitlerinden başka muhit beğenmeyenler «sosyal adaleti sağlayan» hareketlere, teşebbüslere girişebilirler. Doğrusu bu faaliyetler pek tatsızdır! İçeride boş bir sürü güzel başların ağzından çıkan saçma sapan vecizelerle eğlenirsiniz. Kendinizi bu hanımlara beğendirmek için bu vecizeleri göklere çıkarır, zekâlarına hayran olursunuz. Derhâl tatlı bir tebeşüm yüze yayılır, gözler süzülür, baş öne eğilir ve kaşların altından yukarı doğru bir manâh bakış fırlar. Bu beyinsiz başların tehlikeli gözleri vardır. İnsan dik katli olmaz sa bu kafacıkların boş luğuna reçel kavanozuna düşen sinek gibi düşer. Kolay kolay da çıkamaz! İnsanın en zayıf tarafı, kişiliğinin bal çanağında can veren arı gibi çırpına çırpına ölmüne sebep olur. Tath içinde olmasına rağmen, bu acı ve ızdıraplı bir ölümdür! Düşmanlarımız bugüne kadar yüzlerce gencimizi böyle öldürmüştür. Yaşayan ceset olmuşlardır bizim için. Buna sebep, doğru dürüst bir toplum hayatımızın olmayışındır.

Aynı eller aynı kirli işler

4) Bütün aşırı cereyanlar aynı eller tarafından körüklenir. Böylece, birtakım sloganlar peşinde haykırışan kalabalıklar birbirlerine dış gücüdür durur. Kültür seviyesi düşük ve halkın sınırları bozuk olduğu için bu çok tehlikeli bir ortam yaratır. Prensipl olarak hangi eğilim güçlü görüyor sa ona yardım edilir. Böylece bir toplum hareketi yaratılmağa ve yaratılan hareketi yönetmeğe çalışılır. Bu hareket ilerici veya gerici hüviyette olabilir. Mesele tabiatı değil, yönetiliş tarzı ve yönetim organıdır. Gençliğin ve ilerici kuvvetlerin galeyana geldiği bir sırada ilerici tanınmış, fakat kapalı ve «merkezî» tabiatlı bir yönetim organı, gericilerin galeyana geldiği zamanda da, onlara bayrak olabilecek kimselerin arında gizlenen kapalı ve merkezî tabiatlı bir yönetim organı hazır bulunur. Böylece, cemiyet hayatı iki gerilim arasında çalkalanır durur. İnsanlar heyecanlanıp durmaktan düşünmeğe vakit bulamaz. Böylece başlarına örülmekte olan çorabı farkedemezler. sevmeden, gerçekçi olmağa ve çare aramağa teşvik eden basın

Basın da sindirilir

Bu arada, insanları düşünmeğe organlarını amansızca hırpalamağa dikkat edilir. Bunun en iyi çaresi belli! Bu organlara «Komünist», yazarlarına da «mefitüm» demek! Çünkü aydınlanmamış insanların en belircici tarafları dedikoduya inanmak ve deş vermek konusundaki acelecilikleridir. Bir «acaba» demek akıllarına gelmez. Yardımda da aydınlanmamışlar az değildir. Bu yüzden iftira atmamak çok tesirli olur. Öldüremezseniz de yıpratırsınız bu silâhla!

— Burada bir kaçını saydığım bu tuzak ve hilelerle rejim işlemeğe hâle getiriliyor. Yapılacak iş, basit çıkarları ve korkuları bir yana atıp «bu rejim işlemeğe se ne olur» sorusunu sormaktır. Eğer neler olabileceğini ve neler hazırlandığını farkederseniz, basit ve küçük çıkarların bize ne gibi bir ölümlü tuzak kurduğunu hemen farkederiz. Durum çok soğukkanlı, dikkatli, fakat azimli ve ınatçı olmağa gerektiriyor. Anayasaya sıkı sıkı sarılmalı ve ne yapıp edip onu sağlam sosyal kurallarına ve hukuk temelini üstüne oturtmalıyız. Mahkemelerde anayasa ya aykırı olan kanunlara göre karar verildikçe, sosyal düzen Anayasasının söz ve ruhuna uygun şekilde değiştirilmedikçe devam bir tehlike var olacaktır. Bu tehlikeyi önlemek için, distant gelen şantajlara da kulak asmamak gerektirir. Türkiye ne kadar kritik durumda olursa olsun, aşırı bir harekete girişmeğe göze aldığımız kadar güçsüz değildir. Türkiyeyi yönetenler uluslarına güvenmelidirler.

sosyal adalet

HAFTALIK SİYASİ GAZETE

11 HAZİRAN 1963
YIL: 1, SAYI: 14
FİYATI: 100 Kuruş

İmtiyaz Sahibi ve neşriyatı fiilen idare eden

Mesül Müdür

Cemal Hakkı SELEK

Umum Neşriyat Müdürü

Kemal SÜLKER

Teknik Sekreter:

Erdoğan ÖZER

İDAREHANE Cağaloğlu,

Molla Fenari sokak No:

30-32 (Vatan Matbaası)

Tel: 229315

ABONE:

3 Aylık 110 Lira

6 Aylık 220 Lira

1 Yıllık 400 Lira

Yurt dışı abonelerde posta ücreti abone bedeline eklenir
İLAN: Beher sütunda santimetresi 25 liradır. Renkli Vatan Matbaası — İstanbul İlanlar özel tarifeyle tabidir. Dizildiği ve basıldığı yer:

HAFTANIN OLAYLARI

IHTİLÂL HEVESLİLERİ BOCALIYOR

20/21 Mayıs'ta şehitler vermemi-
ze sebep olan Talât Aydemir ve ar-
kadalarının silâhlı isyan hareket-
leri, ordunun ve milletin sağduyu-
su ile memleketi uydurma bir «ay-
dınlar diktatorası»ndan kurtarmış-
tır. Sahte Kemalizm perdesi arka-
sında ulusu geriye götürececek baş-
kaldırmanın suçluları Mamakta he-
zap vermektedir.

Sanıkların sorguları bitmiştir. Sı-
ra sanıkların ve iddia makamının
tahkikatın genişlemesini isteyip is-
temediklerinin açıklanmasına gel-
miştir. Mahkemenin vereceği karar
kimlerin tanık olarak getirileceğini
belirtecektir. Buna İstanbul'da götür-
ülenlerin sorgusu da izleyeceği için
Mamaktaki duruşmanın Temmuz i-
çinde sonuçlanması beklenmekte-
dir. Askerî Yargıtayın temyiz edi-
lecek kararlar hakkında Ağustos
sonuna kadar karar verebileceği
muhtemeldir. Bu bakımlardan 21
Haziranda sona ermeden, Sıkı Yö-
netimin bir iki ay daha uzatılması
için hükümetin Meclisten istekte
bulunacağı anlaşılmaktadır.

Aldatılmış Harp Okulu öğrencile-
ri yerine Ordunun muhtaç bulun-
duğu subay kadrosunun yetiştiril-
mesi için Kuleli Askerî Lisesine sî-
vil okullardan müracaat yapacakla-
rın alınması yoluna gidilmiştir. Bu
arada Harbiyenin 27 Mayıs sonrası
demokratik düzenine uygun bir ya-
pıda modern gerekler gösterilerek
geliştirilmesi önemle ele alınmış bu
lunmaktadır.

Duruşmalarda çeşitli sorular kar-
şısında bocalayan ihtilâl heveslile-
rinin gaye edindikleri şeylerin ne-
ler olduğu, bu hafta daha iyi belirle-
cektir.

KABINEDEKİ DEĞİŞİKLİKLER NE GETİRECEK?

C KMP ve CHP nin 6 Bakanı.
Başbakan İnönü'nün istediği
çalışmaların yapılabilmesi i-

ASTRONAT VALENTİNA: Son uzay denemesinde kadının görevlen-
dirilmesi ile insanlık yeni buluşlar kaydedecek.

ğın çekilmiş kabine umulan çalışma
dönemine girmiş görünmektedir.
Vefik Piriçioğlu Devlet Bakanlı-
ğında dini inançlar konusunda lâik-
lik ilkesini belki de başarı ile yü-
rütmeğe çalışacaktır. Nurettin Ar-
dıçoğlu Basın yayın ve turizm Ba-
kanlığının ileride yapılacak bölümlerini
her halde sağlamak amacı
güdecektir. Ahmet Oğuz, ticaret Ba-
kanlığında bir türlü tatmin olmayan
ve daima yeni yeni avantajlar iste-
yen özel sektör kanadının iş adamlarını
sevdirmeye uğraşacaktır. Ök-
tem eğitimde İnönü'nün gölgesi gibi
davranacaktır. Ulaştırma İhsan
Şeref Dura beklenen disiplini sağla-
yacaktır. Ancak kabinedeki bu de-
ğişiklikleri CHP nin istenmeyen
iki Bakanın ayrılmasını izleme-
ni pek muhtemeldir Çelikbaş ve Er-
kin ne CHP'yi ne de kamu oyunu
tatmin edebilmişlerdir.

Esasen kabinenin süregelen icraa-
tı halk kütlelerinin ihtiyaçlarını kar-
şalayamamıştır. Bu yüzden her ba-
kanlığın halk yönünden tenkitleri
ağır olmaktadır. Anayasanın öngör-
düğü icraatın yapılmaması bakan
ağından çok, plan yetersizliğinden

gelmektedir. Bunu göremeyip Ba-
kanlık sayısını 33'e çıkarmaya çalış-
ma eğilimi kabinenin programı,
halk kütlelerinin beklediği toplum-
cu yönde düzenlenmedikçe fazla
bir şey getirmeyecektir.

Bu bakımdan kabine, belki bekle-
nen hareketli çalışmayı yapar görü-
lecek, fakat gerçekte milletin sağ-
duyusunun zinde kuvvetlerin ve
tanperver davranışının yenmekte
olduğu güçlükleri bir sistem içinde
plânla ortadan kaldırmaya yardım-
cı olamayacaktır.

EKMEK FIATI YİNE ARTTI

Hububat alım fiyatlarına Toprak
Mahsulleri Ofisince herhangi bir
zam yapılmamış, ekmeçlik buğda-
yın değirmenlere satışında 5 ku-
ruşluk artma olmuş, böylece ekmeç
fiyatları yükselmiştir. Pazar günün
denberi İstanbul halkı yarım kilo
ekmeçi yarım liraya almaya başla-
mıştır. Bu da halk yığınlarının bek-
lediği ucuzluğun ufukta görünmedi-
ğinin baş belirtisidir Ekmeç fiyat

UZAYDA

larına yapılan 5 kuruşluk zammın
yeni zorluklar yeni tartışmalar ge-
tirmesi muhtemeldir. Kaç gramlık
ekmeç satılması gerektiğinden tu-
tunuz da fırın işçilerinin ücretleri
nin artırılmasına kadar her konu
da bir hakkını arama çabası daha
belirecektir. Buğday ziraatında çalı-
şanlara hiç bir yararı dokunmayan
zammın etkisi hiç de sevindirici de-
ğil.

Uzay çağında kadın

Sovyetler Birliği 5 gün önce uza-
ya Yarıbay Beykovski'nin yönetimin
de bir sun'i peyk gönderdikten son-
ra pazar günü de dünyanın ilk
kadın astronatı Valentina Tereshko-
va'yı Vosstok 6'adlı uzay gemisi-
de boşluklara fırlatmıştır. Şimdi u-
zayda bulunan iki Sovyet uzay ge-
misi kendi aralarında birbirleriyle
konuşma bağlantısını da kurabilmiş-
lerdir.

Uzay gemilerinin bu defaki gö-
revi, öncekilerden çok değişik-
tir. Bu arada insanlığa uzay çağını
açan Sovyet ve Amerikan bilim a-
damlarının barışçı amaçlarla işbir-
liği yapmaları ve savaş geliştirici
çalışmalar yerine insanlığa ebedî
barışı getirecek çabalara başlamaları
muztarip insanlığa rahat bir nefes
aldıracaktır.

Uzayda belki ilk defa iki uzay
gemisinin bir arada yüzmesi ihtima-
linin mümkün olduğunu belirlen
bilginler Sovyetlerin başarılarını
övmektedirler. Moskovada silâhsız-
lanma konusunda yüksek seviyede
bir toplantı yapılması öncesinde
Rusların bu uzay başarısı her halde
etki alanını genişletecektir.

Parlamento Heyeti

Senato başkanı Suat Hayri
Ürgüplü'nün başkanlığındaki
Türk Parlamento heyeti bir sü-
re önce Sovyetler Birliği Parla-
mentosunun davetlisi olarak
Rusyaya gitmişti. Heyetimiz
geçen Cuma günü bir Sovyet
uçacağı ile Rusyadan döndü. Ür-
güplü, Sovyetler Birliği Cum-
hurbaşkanı ve Başbakanı ile
görüşmeler yaptığını bildirdi.
Çok büyük hüsnü kabul gör-
düklerini, her yerde ağırlandı-
ran ağırılıkların âdeti birbi-
riyle yarış ettiklerini belirtti.

TOPLUMDAN ÇIZGILAR

DIYARBAKIRDA TOPLUMCULAR KONUŞUYOR

Diyarbakırda Sosyalist Kültür
Derneği'nin şubesi açıldıktan son-
ra toplumcular her hafta Cumar-
tesî günleri Dernekte toplanarak
konuşmalar yapıyorlar. Diyarbakır
aydın insanları serbest meslek
mensupları ve sendikacılar olarak
memleket sorunlarını bilimsel yön-
den ele alıyorlar. Şimdiye kadar
sosyalist kalkınma yolu, Anayasa
önünde sosyalist idare, sosyalist
düzenle plânlama ve 5 yıllık olan
sosyalist düşünce metodu, Ata-
türk ilkeleri ve sosyalizm, Ortak
Pazar ve Türkiye, az gelişmiş ül-
kelerde kalkınma yolu konuların
da sohbet toplantıları yapıldı. Be-
lirli günde konuları ele alan ye-
kili kişiler konferans şeklindeki
konuşmalarını yaptıktan sonra
dinleyenlerin soruları da dinleni-
yor ve gerçekler ortaya çıkarılı-
yor.

27 Mayıs hareketinin getirdiği
yeni Anayasamızın değeri, bu ça-
lışmalarla daha iyi anlaşılıyor.
Toplumun gelişmesi için başta
Türkiye İşçi Partisi olduğu halde
yapılan bilimsel yoldaki çalışma-
ların, Sosyalist Kültür Derneği'nin
bilim açısından toplumsuluğu yay-
ma hareketlerinin kütlede gittikçe
ilgi görmesi, çıkarıcı çevrelerin o-
yunlarının anlaşılmasında olduğunu
da belirtiyor.

Türkiyenin ileri bir memleke-
olması her halde toplumsulukla
mümkündür. Onun için de sömür-
rücülüğe karşı olan herkes işçi
nin, esnafın, hekimin, dar gelirli
serbest meslek sahiplerinin, ev ka-
dınlarının, emekten vana aydının
siyasi bir güç kazanması şarttır.
O da işçilerin sendikacıların bu
yük bir ihtiyaca cevap vererek
kurdukları Türkiye İşçi Partisine
 üye yazılmak ve onun yönetimin
de söz ve karar sahibi olmakla
mümkündür. Çıkarıcı çevreler iş-
te bunu önlemek için yalana ve
yıldırma hareketlerine başvurmak-
tan başka bir şey yapamıyorlar.

Diyarbakır halkının uyanıklığı
toplumcu akımlara ilgisi ile ken-
dini belli ediyor.

İRANLI ÖĞRENCİLER ŞAH'A KARŞI

Geçen salı günü İstanbul'da o-
kuyan İranlı 150 Üniversiteli genç
grubu adına 7 kişilik bir temsilci
heyeti Çağaloğlundaki İran Baş-
konsololuğuna karşı yürüyüş yap-
tı. Başkonsolos Dr. Zent, gençler
heyetini kabul etti ve isteklerini
sordu. Genç üniversitelilerin beliri-
tikleri hiç de ajansların bildirdikle-
rine uymuyordu. Onlara göre son
günlerde İranda ortaya çıkan üzü-
cü olaylarda hükümet kuvvetleri
silâhsız ve müdafaasız halkı üre-
rine yürümüş, yüzlerce insan öl-
dürülmüştür. Bu davranış insan-
lığa karşıdır, hürriyet isteyen kü-
telleri sindirmek için başvurulan
sindirme hareketleridir. Olaylar
Şahın dikta idâresine karşı diren-
melerden gelmektedir. Aydınlar,
işçiler, gençler, köylüler, esnaf ve
dini liderler ilk defa olarak ele
vermektedirler. Bu bakımdan Ün-
iversiteli gençler Şah yönetimini
protesto ettiklerini bildirmiş. İn-
sanlığa aykırı olan kütlece öldür-
melerin durdurulmasını istemiş.

enyakın zamanda seçimlerin ya-
pılmasını gerekli gördüklerini a-
cıklamışlardır.

Gerçekten de ajanslar İran o-
laylarını ters açıdan veriyorlardı.
Sanki Şah Hazretleri çok ileri re-
formları gerçekleştiriyordu da
halk ve Mollalar bu reformlar
önlemek için baş kaldırmışlardı.

Oysa İran hükümeti yabancı ga-
zeticilerin haberlerine sansürlü koy-
muştu. Tahran radyosu haberleri
tek yönlü gösteriyor ve gerçekler
de çoğu kere değiştiriyordu. Hü-
kümet de demokratik ilkeleri çiğ-
niyor ve sözde devrimci görünü-
yordu.

Kütleler açtı. İşsizdi. Bir çok
yolsuzluklar ve nüfus ticaretleri
oluyordu. Bunlar önlenemediği i-
çin halk, Millî Cephe halinde hoş-
nutsuzluklarını açığa vuruyorlar-
dı. İranda demokratik bir düzen
kurulmasını isteyen kütleler so-
kaklara taşmıştı. Mücadele yapı-
yorlardı. Netekim Kaşkal aşireti
nin mevcut düzen aleyhindeki mü-
cadelesi sırasında iki uçak düşü-
rülmüştü. Bu haberi veren Batı
Almanya Ajansı muhabiri derhal
İrandan sınır dışı edilmişti. Bu

bakımdan da olaylar gerçek cephe-
si ile başka uluslarca bilinmiyor-
du.

İranlı öğrencilerin kanısına gö-
re bugün İranda işçi ekmeç köy-
lü karşılıksız toprak ve su; esnaf
ve memurlar yabancı imtiyazların
feshini istemekteydiler. Millî men-
faatler korunmalı, gençlik okuma
ve çalışma ortamı bulabilmeliydi.
Ekonomik ve sosyal düzenin iyi
işlemesi, basın ve düşünce özgür-
lüğünün sağlanması, sömürücülü-
ğe son verilmesi, gerçek reform-
lara başlanması sağlanmalıydı.
Fakat bugünkü hükümet bunlar
gerçekleştirecek yapıda değildi.

İranlı öğrenciler 4 ve 9 Haziran
olaylarında şehit düşen İranlı-
ların acısını unutmuyorlardı. Sorun-
luların ortaya çıkarılmasını bek-
liyor ve İnsan Hakları Evrensel
Beyannamesinin İranda uygulan-
masını özliyorlardı.

Öğrencilerin yürüyüşü ve Bas-
konsolosla konuşmaları, toplum-
da kökleşen özgürlük duygularının
ve Üniversiteli gençlerimizin yarat-
mış hürriyet havasının kardeş u-
luslar mensuplarını da etkilediği
ni anlatıyordu.

Kennedy Amerikanın politikasını değiştiriyor

Başkan silâh fabrikatörlerinin baskılarına karşı koyabilecek mi?

Başkan Kennedy Washington Üniversitesi'nde çok önemli bir konuşma yaptı. Başkan bu konuşmasında, savaşın kaçınılmazlığı tezini savunan tarafları karşı cephe alarak: «Barış mutlakâ imkânsız ve savaş mutlakâ kaçınılmaz değildir» dedi. Ama nükleer savaş tehlikesinin küçümseyenleri de uyardı ve bu tehlikenin ciddiyetini ve gerçekliğini bütün çiplikliği ile ortaya koydu.

Kennedy'nin son konuşması gerçekliği ve insancıl ifadesi ile dikkat çekmektedir. Başkan Amerikan halkını uyanık olmağa fakat her halde basma kalıp formüllerine göre hareketten kaçınmağa çağırıyor. Amerikan halkının barış meselesi karşısındaki tutumunu, Sovyetler Birliği karşısındaki tutumunu söğük kanla ve akıl ve mantık ölçülerine göre yeniden gözden geçirmesi gerektiğine işaret etti. Komünizmden nefret etmekle beraber, Amerikan halkının Sovyet halkını anlamağa çalışmalarını istedi. Sovyetlerin ekonomik başarılarını, bilim alanındaki uzay araştırmalarındaki başarılarını övdü. Ve Amerikan halkı ile Sovyet halklarının barışa samimiyetle bağlı olduklarını belirtti.

Fakat bizce Başkan Kennedy'nin konuşması, Batı Doğu münasebetlerinde olumlu gelişmelere yol açabilecek bir tutum değişikliği ifadesi için önemlidir. Gerçekten de Başkan: «Kendi hayatı menfaatlerimizi savunurken, karşı tarafı da haysiyet kırıcı bir gerileme, ya da nükleer savaş göze alma şıklardan birini seçmek durumunda asla bırakmamalıyız» dedi. Yıllardır Birleşik Amerikanın dış politikası «Kuvvet üstünlüğüne dayanarak görüşme» diye özetlenen bir karakter taşımakta idi. Bu politika üstün nükleer silâhlara sahip olmayı ve Sovyetler birliğini dize getirmeye amaçlamakta idi. Foster Dullas zamanında uygulanan bu politika insanlığı bir kaç kere nükleer savaş uçurumunun kenarına getirmişti. Kennedy bu uçurum politikasında ısrar etmenin dünyayı bir nükleer felâkete götüreceğini anlamış görünmektedir. Uyanık olmak şartı ile gerginliği azaltmağa samimiyetle çalışmak gerektiğini; kendi ekonomik ve sosyal sistemlerini zorla hiç kimseye kabul ettirmek niyetinde olmadıklarını; tam tersine herhangi bir sistemle barış içinde yarışa hazır olduklarını ifade etmiştir.

Kennedy silâhlanma yarışına bir son verilmediği takdirde, savaşın önleniminin bundan sonra belki de imkânsız hale geleceğini söyledi. Ve nükleer bir savaşta Amerika ile Sovyetler birliğinin, yani dünyanın iki büyük nükleer devletinin, bir birlerine en ağır darbeleri indireceklerini ve her ikisinin de ağır kayıplara uğrayacaklarını açıkladı.

Kennedy'ye göre silâhlanma yarışının durdurulması için, nükleer denemelere son verilmesi ilk adımı teşkil etmektedir. Bu maksatla Mac Millan'la birlikte Kruşçev Moskova'da yüksek seviyede görüşmeler yapmasını teklif ettiklerini açıklamış ve konuşmasını Amerikanın Atmosferdeki nükleer denemeleri tek taraflı olarak durdurduğunu ve asla

saldırgan bir harbe başlamayacağını ifade ederek bitirmiştir.

Gerginliğin azaltılması için yeni bir teşebbüse geçilmiş olması elbet sevinçle karşılanacak bir olaydır. Bununla beraber aşırı bir iyimserliğe kapılmak için de sebep yoktur. Geçenlerde Kruşçev ile Moskova'da görüşen İngiliz İşçi Partisi lideri Wilson, Sovyet Başbakanının Cenevrede ileri sürdükleri denetimler hakkındaki tekliflerini, Amerikalılarca reddedilmiş olmasından hayal kırıklığına uğradığını belirtmiştir. Fakat silâhlanma yarışının sonuna kadar sürdürülemediğini ve bu yarışın insanlığı felâkete sürüklemeye ihtimalinin hergün arttığını, gerçekçi bir politikacı olarak Kruşçev de elbet görmektedir. Her halde nükleer denemelerin durdurulması için görüşmelere yeniden başlanması iyi bir işaret sayılmalıdır. Moskova görüşmelerinin Atmosferde ve su altındaki denemelerin yasaklanmasına zemin hazırlanması ihtimal dışında değildir. Bugünkü şartlar içinde böyle sınırlı bir anlaşma bile olumlu bir adım sayılacaktır. Fakat Sovyetlerin yarışacakları anlaşılabilir bir sınırlı bir sözleşmenin imzalanabilmesi için bile, Başkan Kennedy'nin güçlü Pentagon'dan ve ondan daha güçlü olan silâh fabrikatörlerinden gelecek engelleri aşması gerekecektir.

AMERIKAN KÜLTÜRÜ İLE BESLENEN DİŞ POLİTİKA YAZARI

Cumhuriyet gazetesinde yayınlanan bir yarışma yazısından dolayı Yazar Şadi Alkılıç ile Yazı İşleri Müdürü Kayhan Sağlamer'in duruşmalarına geçtiğimiz hafta İstanbul 2. nci Ağırceza mahkemesinde yeniden başlandı.

2. nci Ağırceza hâkimi, yeniden başlayan duruşmada Şadi Alkılıç'a yazısını niçin Hikmet Alkılıç'la yazıya gönderdiğini sordu. Alkılıç, bunu, karısına bir cömürle olsun diye yaptığını söyledi.

Duruşmanın en enteresan tarafı, Cumhuriyet Gazetesi Yazı İşleri Müdürü Kayhan Sağlamer'in soruşuydu.

Hâkim, Sağlamer'e, eski ifadelerinden birisinde Komünizmi kötüleyen yazılar yazdığını söylediği halde, diğer bir ifadesinde kültürünün müsaait olmamasından dolayı dava konusu yazıda suç unsuru olup olmadığını bilemediğini ileri sürdüğünü hatırlattı. Kültür olmadığı halde komünizmi kötüleyen yazıları nasıl yazabildiğini sordu.

Saglamer, kendisinin Amerikan okulunda okuduğunu belirterek «Amerikan kültürü ile yetiştiğim için komünizme düşmanım. Nasıl ki köydeki Mehmet Ağa komünizmi bilmeden düşmansa ben de öylece düşmanım.» dedi.

Hâlen aynı gazetenin yazı işleri müdürü ve Dış Politika yazarı olan Sağlamer ile tutuklu bulunan Alkılıç'ın duruşması, bazı tanıkların dinlenmesi için başka bir güne bırakıldı.

MÜEZZİNOĞLU — Her şey yolunda değil —

MÜEZZİNOĞLU KONUŞTU

İstanbul'da gelen Devlet Planlama Teskilatı Müsteşarı Ziya Müezzinoğlu, 17 Haziran 1963 Çarşamba günü saat 16.00'da Vilâyet'te bir basın toplantısı yaparak Beş Yıllık Kalkınma Planı hakkında bilgi verdi. İlk 1963 programının ilk üç aylık uygulanmasından bahseden Ziya Müezzinoğlu bu zaman içinde ithalât ve ihracatta görülen artışlara dikkati çekti ve Türkiye'nin her şeyden önce dış yardıma muhtaç olduğunu, dış yardım aldığımız takdirde ancak 1972 yılında kendimize yetecek duruma geleceğimizi bildirdi. Beş yıllık devredeki uygulamayı başarılı kılabilmek için 1 Milyar 573 milyon dolar dış yardım ve krediye ihtiyacımız olduğunu söyleyen Ziya Müezzinoğlu bu rakamları eski kredi ve borçların faizleriyle taksitlerinin de dahil olduğunu bildirerek geçen yıl 176 milyon dolar taksit ödendiğini, bu yıl bu rakamın 190 milyon dolarlık yükseleceğini açıkladı.

Dengesizlik

«Herşeyin yolunda gittiğini söylemek istemiyoruz» diyen Müezzinoğlu şu konuya dikkati çekti: «Fakir bir memleketiz, başka memleketlere ve hatta komşularımıza kıyasla milli gelirimiz düşük, fert başına isabet eden gelir miktarı yetersizdir. Bu bizim her alandaki geriliğimizin ve geri kalmış memleket olarak adlandırılmamızın başlıca sebebidir.»

Önce fakirliği yenmek, milli gelirimizi arttırmak zorundayız. Mevcut bilgiler, gelir dağılımında dengesizlik bulunduğunu ve milli gelirin büyük bir kısmının sayıca küçük bir grup elinde toplandığını göstermektedir. Anayasamızda yer alan sosyal adalet prensibinin gerçekleştirilmesi bu dengesizliğin düzeltilmesiyle mümkün olacaktır.»

Müezzinoğlu'nun verdiği bilgiye göre 1963 yılı içinde yatırımın 9 milyar 700 milyon lira olması gerekmektedir. Bunun 5 milyar 900 milyonunu devlet yapacak, geri kalanı da özel sektöre ait olacaktır. Eğer özel sektör bu yatırımı yapmazsa eksik kalan miktarı Devlet tamamlayacaktır. Bu durumda karma ekonomi ister istemez devlet tarafına kayacaktır. Bu takdirde de millete yeni mali yükler yüklenmektedir. Fakat Devlet, özel sektörün yapmadığı yatırımlara derhâl girmeyecektir. Önce özel sektörün yatırım yapmasına sevepleri araştırılacak ve giderilmeye çalışılacaktır. Buna rağmen özel sektör gene yatırım yapmazsa artık bu alanlara devlet el koyacaktır.

Özel sektör ve ötesi

Şimdilik inşaat alanları dışındaki özel sektör yatırımları üstüne bilgi edinmek imkânsızdır. Ne var ki genel durum özel sektörün yatırıma istekli olduğu merkezindedir. Özel sektörün plânın öncelik tanıdığı kesimlerde çalışmaya başlaması gerekmektedir.

Türkiye'deki yatırımların % 28 ini mesken inşaatı teşkil ediyor. Bu iş de çoğunlukla özel sektör yüklenmiş bulunmaktadır. Ne var ki lüks meskenlerin bina vergisi muafiyeti kaldırılmaktadır. Lüks inşaat için özel vergi konulacaktır. Plânlama teşkilatı özel sektör yatırımlarını arttırmak uğruna yeni vergi muafiyetleri sağlamak yolunu da tutmayacaktır. Hatta ilerisi için de böyle bir tasarı yoktur.

Gene Müezzinoğlu'nun verdiği bilgiye göre, kabine şu günlerde üç aylık uygulamayı gözden geçirecek, alınması gereken tedbirleri düşünecektir.

Hükümetin ilk yıl uygulaması için test ettiği 281 milyon dolarlık ihtiyacımız konsorsiyum tarafından 250 milyon dolar olarak kabul edilmiştir. Bunun da 207 milyonu sağlanmış bulunmaktadır.

Aşırı kâr arzusu

Bizim beş yıllık plânımız ancak kamu sektörü için zorunludur. Böyle olduğu için de daha ilk ağızda zorluklar baş göstermiştir. Plâna göre özel sektörün bu yıl 3.8 milyar tutarında yatırım yapması gerekmektedir. Hatırlanacağı gibi bu konuda sektör temsilcileri ile defalarca görüşülmüş ve prensip anlaşmasına varılmıştır. Bu prensip anlaşmalarına dayanılarak, özel sektörü teşvik edici tedbirler düşünülmüş ve plâna konulmuştur. Vergi indirimleri, tasarrufları harekete geçirici sermaye piyasasının kurulması, fiyat ayarlamaları, banka kredileri gibi. Fakat bunlara rağmen özel sektörün kendi payına düşen yatırımları yapmadığı anlaşılmaktadır. 1963 yılının yarısı geçmiştir. Sayın Müezzinoğlu özel sektörün yapması gereken 3.8 milyarlık yatırımdan, ne kadarını gerçekleştirdiğini açıklamamıştır. Lüks inşaatın vergilendirileceğinden söz açmasına bakılırsa, özel sektörün yine konut inşaatıyla sağlanan yüksek kârları tercih ettiği anlaşılmaktadır.

Özel sektörü yatırıma zorlamak gerektir. Milletçe kalkınmamız şu veya bu firmanın aşırı kâr sağlama hevesine feda edilemez. Kalkınma plânı Türk halkının insanca yaşama seviyesine ulaşma kararının bir ifadesi olmak gerekir. Bu karara uymayanlar, milletçilerlememize hasis menfaatleri ile karşı koma durumunda olan kimselerdir. Buna göre muamele görmediler. Her halde özel sektörün yapmadığı yatırımları, Devletin üzerine alacağını söylemek, meseleyi halletmekten uzaktır.

Bir gerçek

Oysa Beş yıllık plân gerekçesinde açıklandığına göre: «Memurlar, sanayi ve tarım işçilerinin gelir dağılımındaki kişisel paylarının gittikçe azalmasına karşı, sermaye, teşebbüs ve rant geliri sahiplerinin gelir dağılımındaki payları yükselmiştir; ve bu eylim devam etmektedir.»

Plânda bu gidişin enflasyonun önlenmesi ve gerekli reformlarla vergi yükünün daha adil bir biçimde dağıtılması yoluyla durdurulacağı belirtilmektedir. Bu yönde henüz hiç bir adım atılmamıştır. Fakat bu na karşılık özel sektöre düşen yatırımların Devletçe yapılacağı ifade edilmektedir. Demek ki kamu sektöründeki 1.2 milyarlık yatırım açığı gibi, 3.8 milyarlık yatırım açığı da yine emekçi sırtına yükletilecektir. Bu yeni dolaylı vergilere ve tekel maddelerinde yeni fiyat artışlarına yol açacaktır. Halkın bu yükü de taşıyıp taşımayacağını sormak yerinde olur. Beri yandan emekçi yığınların hayat yükünü ağırlaştırmak, bugünkü huzursuzluğu hiç şüphesiz daha da arttıracaktır.

Kira mülkiyet ve kalkınma

Prof. Sulhi Dönmezer Anayasa Mahkemesinin kiralara ilişkin kararını incelediği yazısında, bu kararın yalnız bugün kü durum için değil, asıl gelecek için çok önemli olan bir tarafına değiniyor. Çünkü Anayasa Mahkemesi yalnız mevcut kanunu Anayasaya aykırı bulmakla kalmıyor, ileride, diyelim kiralarda serbestliliğinin yürürlüğe gireceği Eylül ayında, hükümetin çıkarması beklenilecek olan yeni bir kira kanununun da Anayasaya uygun sayılabilmesi için hangi şartları yerine getirmesi gerektiğini belirtiyor. Mahkemenin ileri sürdüğü şartlara bakınca da insan ilgisini için de kiralarda konusunda çok karamsar oluyor.

Kiralarda düzenleyici bir kanunun Anayasaya uygun sayılabilmesi için yüksek mahkemenin ileri sürdüğü şartları Prof. Dönmezer 4 noktada topluyor:

1. Kiranın sınırlanması sonucu malsahibinin eline geçecek gelir malın değerine göre normal bir gelir olmalı.

2. Kiraların sınırlanması, ekonominin diğer kesimlerindeki sınırlamalarla birlikte olmalı.

3. Kiraların takdirinde açık ve kesin değerlendirme ölçüleri kullanılmalı.

4. Kiralar, diğer fiyat yükselişlerine göre, adalete ve iktisadi şartların gereklerine uygun bir şekilde ayarlanabilmeli.

Yeni kira kanunu bu şartlara uygun olmazsa, Mahkemenin kanaatine mülkiyet hakkının önüne dokunulmuş ve bunun için de mutlak surette Anayasaya aykırı olacaktır. Anayasanın diğer madde sinin koyduğu, mülkiyetin «an cak kamu yararı amacı ile kanunla sınırlanabileceği» ve «Mülkiyet hakkının kullanılmasının toplum yararına aykırı olmayacağı» hükümleri bile böyle bir kira kanununun Anayasaya aykırı sayılmaktan kurtaramayacaktır.

Anayasa Mahkemesi kiralara ilişkin kararının asıl önemli, özde bu noktada toplanıyor: Gelecekteki kanunları da şimdiden sınırlaması ve bu sınırlamada —kanunla timizce— yanlış ölçüler kullanmasıdır.

Bazı fiyatlar dondurulabilir

Prof. Dönmezer, yüksek mahkemenin kira kanunu için ileri sürdüğü şartlardan 2. ve 4. ine katılmadığını belirtiyor. Kamu yararına kiralarda yapılacak sınırlamaların mutlaka diğer fiyat sınırlamalarıyla birlikte olmasını zorunlu görmüyor. Yoksa belediyelerin ekmeğe narh koymasını da Anayasaya aykırı saymak gibi kabulü imkânsız bir netice hasıl olur, diyor.

Prof. Dönmezer Anayasa hükümlerinin kiralarda konusunda dördüncü şartı zorunlu kıldığını da kabul etmiyor. Kiranın genel fiyat yükselmelerine göre ayarlanması zorunluğunu Anayasa hükümlerinden çıkan bir netice değildir; Anayasa maddeleri belirli maddelerin fiyatları serbest bırakıldığı hallerde diğer bir kısmının dondurulmasına engel değildir.

Prof. Sönmezer'in düşüncelerine katılmakla beraber biz bura-

da, kira kanununun Anayasaya uygunluğu konusunda ileri sürülen şartların altında yatan düşünceye mantığa değinmek istiyoruz. Anayasa Mahkemesi, malsahibinin eli ne geçen kira malının değerine göre normal olmalı, kiralarda sınırlanmalı, diğer fiyatlar yükseliyorsa, kiralarda yükselmeli diye hüküm verirken, bugüne kadar uygulanan sistemin malsahiplerinin zararına işlediğini, onların haksızlığa uğradığını kabul etmiş oluyor. Ama acaba gerçekten durum böyle mi olmuştur ve böyle midir?

Bir kez, kiralarda dondurma ve sınırlayan kanunun uygulanması kabiliyetini çoktan kaybetmiş olduğunu ev değiştiren her kiracı kendi acı tecrübeleriyle bilir. Sınırlanmayı kabul eden malsahipleri parmakla gösterilecek kadar azdır. Sonra son yıllarda takdir komisyonları da hayli yüksek kiralarda tesbit etmişlerdir. Takdir edilen kira üzerinden kirayı zor bulan müstahaklar vardır. Ama bu konuda en kesin sözü Beş Yıllık Kalkınma Planı söylemiştir. 1950 fiyatlarına göre 1950—1960 döneminde milli gelir artışı ve bu gelirin dağılışı üzerinde yapılan hesaplara göre, bu on yıl süresince emgelirleri (ücret ve aylıklar) milli gelirin ortalama artışında da fazla artmış, böylece emek gelirlerinin milli gelirden nübü yapı güçleştirilmiştir. Devletin toplam geliri ise aşağı yukarı milli gelir artış ortalama artışıyla aynı nispette artmıştır; ama taşınmaz mallar sahiplerinin gelir artışı milli gelir artışı ortalama artışının yüzde 3 üstünde olmuştur. Plan ilâve ediyor: «1950—1960 arasında hem hem sürekli bir değişmez kira politikasını yürütme çabası bile bu artış önlenememiştir.»

Büyük bir adaletsizlik

Gerçek durum böyle olunca, kiralarda meşru sınırlanması için ileri sürülen şartların dayandığı düşünce tamamen çökmektedir. Plan'ın rakamları gösteriyor ki malsahipleri mallarının değerine göre normal sayılabileceği üstünde gelir elde etmişlerdir (kaldı ki, malın «normal» değeri nedir? Enflasyon yıllarında taşınmaz mal fiyatlarının «normal» sayılabilecek derece erce yükseldiğini herkes biliyor) ve kiralarda diğer fiyatlardan daha düşük değil, daha yüksek seyretmiştir. Diğer kesimlerle mukayese yapılırsa, bu mukayese kiralarda sınırlanmasını ve kira ayarlamalarının kiralarda düşürme istikametinde olmasını gerektirmektedir.

Anayasa mahkemesinin gelecek teki yeni kira kanunları için ileri sürdüğü şartlar kiralarda kanunla tanzim edilebilmesini imkânını ortadan kaldırmaktadır. Kiraların sınırlanmasını diğer kesimlerde fiyatların kontrolü şartına bağayınca, kiralarda sınırlanamaz demek olur. Yirminci yüzyılın ikinci yarısında, konut gibi en hayati bir ihtiyacın karşılanması meselesinde, gelir dağılışı malsahiplerinin yararına olarak bu kadar adaletsiz olan bir memlekette, kiralarda tüm serbest bırakılması sonucunu doğuracak bir hüküm memle-

tin en yüksek mahkemesinden nasıl çıkabilir?

Bir de memleketin kalkınma davası var. Plan gayet açıkça belirtiyor: Yatırımların bina yapımından sanayie, üretim alanlarına atılması, binalarda fazla yatırım yapılmasının önlenmesi gerekiyor. Neden sermaye sahipleri fabrika yerine apartman yapmayı tercih ediyorlar? Geliri yüksek, rizikosu yok, sermayesini kısa zamanda çıkarıyor da ondan. Bu durum da malsahiplerinin «mağdur» olduklarına gösteriyor. Kalkınma Planı sermayenin bina yapımından üretime aktarılması için tedbirler düşünüp, tedbirler ekli ederken ve plan uygulanmasını ilk devresinde sermayenin bu verimsiz alana akmasının önlenemediği de gazetelerde belirtilirken, Anayasa Mahkemesinin aldığı kararın sonuçları memleket kalkınması bakımından da zararlı olacaktır.

B. H.

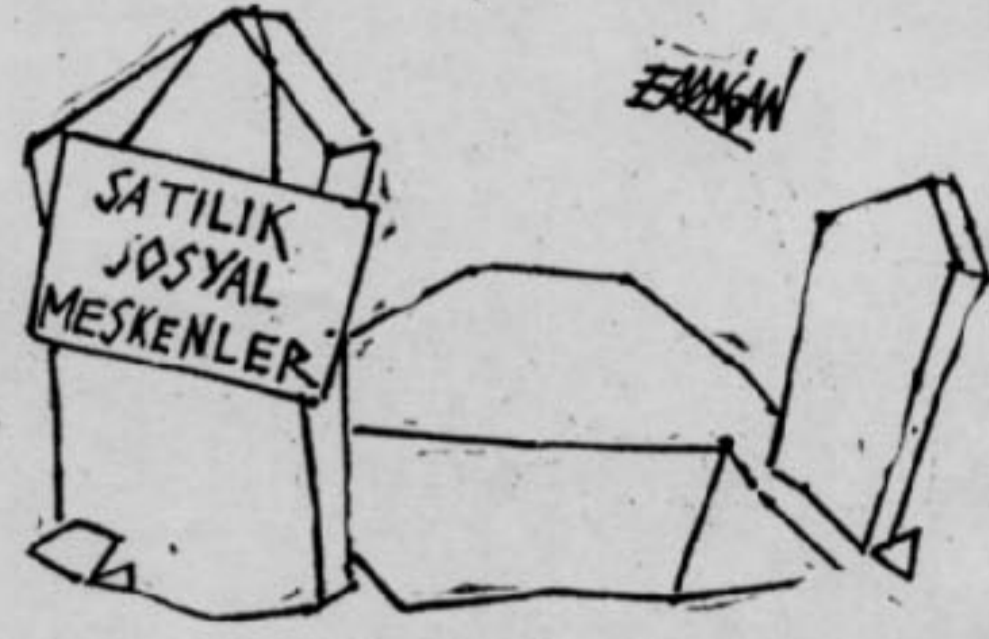
Köy kalkınması ve imece

Köy kalkınmasında aklı pilot bölgeden biri olan Korkuteli ilçesinde yapılan seminer çalışmaları dolayısıyla Dr. Çevyat Geray uygulanmak istenen bu yeni köy kalkınması usulünü izahla övüyor. Bu kalkınma programından maksat köyde kamu hizmetlerinin yapılmasında ve köyün kalkındırılmasında devlet mekânizması ile köylü arasında karşılıklı anlayışa ve yardıma dayanan bir işbirliği kurmak, gerek devlet hizmetlerini, gerekse köyün insan ve tabiat kaynaklarını daha iyi değerlendirebilmektir. Dr. Geray'a göre «Bu anlamda toplum kalkınması, ne toplulukların kendi kaderleriyle başbaşa bırakılmaları ne de her şeyi devlet babasının gidip yapması demektir. Bilakis, devletin, kendi şartlarını, kendi kademelerini değiştirmek için işbirliği eden halk topluluklarına çeşitli yönlere tam anlamıyla yardımcı ve destek olmasıdır.»

Bilindiği gibi, Beş Yıllık Plan da Toplum Kalkınması usulünü «kalkınmak için uzun sürede em verimli olabilecek yollardan biri olarak sunmakta, bunun içine dernek, kooperatif gibi krumların meydana getirilmesi, kütlelerin eğitilerek birlikte çalışmaya yöneltilmesi, toplumsal enerjinin yaratıcı şekilde harekete getirilmesi gibi çalışmaların dahil bulunduğunu belirtmektedir.»

İlk bakışta bu, bütün ileri toplumsal aydınların hemen imzayı basacakları bir program gibi görünüyor. Ama acaba aslında böyle mi?

Gerek Plan'da, gerekse Dr. Geray'ın yazısında esas tema olarak işlenen fikir köylünün «gönüllü» olarak köy kalkınması çalışmalarına katılması ve bu suretle köyde ki işgücü fazlasının değerlendirilmesidir. Şimdi, bu «gönüllü» katılma ve «fazla işgücünü değerlendirmek» deyimleriyle ifade edilmek istenen maksatı düpe düpe açıklar sak bu, köydeki işsizlerin veya az çalışanların ücretsiz olarak yol-

çözme, okul yapımında ve daha başka işlerde çalıştırılması demektir, yani zaten yoksullukla bu nalmış köylüleri bedava çalıştırarak daha da bunaltmaktır. «Ortak toplum amaçları için gönüllü olarak çalışmak ve kalkınmak gibi süslü deyimler bu acı ve adaletsiz gerçeği örtmeye yetmez.

Köylerimizde fazla işgücü bulunması ve imecenin köy geleneğimize olması böyle bir çalıştırma programından yana olmak için sebep teşkil etmez. Bu ve benzeri toplumsal usuller değerlendirirken yapılan başlıca yanlış, söz konusu usul veya tedbirin kendi başına ele alınması. Toplum yapısına bağlanmadan bir hükme varılmasıdır. Köylülerin (neden sadece, köylülerin? Şehirlilerin de) ortak toplum çalışmalarına kendi istekleriyle, şevkle katılmaları elbette istenecek bir haldir. Ama bunun için bir takım ön şartların meydana gelmiş olması gerekir. Herkes bu ortak çalışmaya gücüne göre eşit şartlarla katılacak mı? Temel şart bu Kalkınmanın yükü güce göre eşit şartlarla herkesin omuzuna yükleniyor mu, yoksa altına kalanın canı çıkacak bir durum mu meydana geliyor?

Sayın Osman Nuri Torun bir süre önce yayınladığı bir yazısında çiftçi ailelerinin % 90'ının gelirlerinin hiç vergi alınmamasını gerektirecek kadar düşük olduğunu, geri kalan % 10'un ise maaş ücret ve ticari kazançlara uygun nispetlerde vergilendirilse hazineye dört milyara yakın vergi ödeyecek kadar çok kazançlı olduğunu belirtiyordu. Oysa bu dört milyar vergi ödeyecek güce olan zengin çiftçiler yeni vergi tasarısına ancak yüz milyon kadar vergi verecekler. Verebilecek durumda olan ve vermesi gerekenden dört milyar vergiyi alma, sonra yoksulluğu «toplumsal amaç, gönüllü çalışma, geleneksel imece» gerekçesiyle ücretsiz çalışmaya ite. Olmaz bu. Toplumsal ülkücülük adına hep yoksul halk kütlelerinden mi fedakârlık isteyeceğiz?

Gerek toplumun bütünüyle ilgili, gerekse bir parçasıyla, veya belirli bir topluluğu ile ilgili tedbirler, çalışmalar, söz konusu olduğu zaman hükümlerimizde uygulamak için sosyal sınıflar düzeni ni ve münasebetlerini gözden kaçırmamak gereklidir. Belirli bir tedbir, usulü, kanunu daima toplumun sınıf yapısına göre değerlendirmelidir. Kimden yana bu tedbir, bu usul? Önce bu soruyu cevaplandırmalıyız.

B. H.

Fikir Hürriyeti için diri diri yandı

Avrupalıların ellerinde silâhlar dünyanın dört bucağına medeniyet dağıtmağa gittikleri, bir zamanlar.

İkinci dünya savaşından bu yana birbirini ardından bağımsızlığına kavuşan bir çok eski sömürge şimdi bütün güçleriyle; memleketlerindeki sömürgeciliğin son kalmalarını temizlemeğe uğraşıyorlar.

Bu genç ve bağımsız devletlerde pek revaçta olan bu «sömürgecilğin son kalıntılarını temizlemek» hayali edemiyemesele bunun bir örneği bir süngimiz meseleleri içine almaktadır. redir Güney Vietnam'da yaşanmaktadır.

Avrupalılar ellerinde silâh dün yanın dört yanına medeniyet dağıtmağa giderken beraberlerinde papazlarını da almayı ihmal etmemişlerdi. Silâhlı medeniyetçiler yerli hakim sınıfları kendileriyle işbirliğine razı ederken, papazlar da bu takıma hristiyanlığı kabul ettiriyorlardı. Böylelikle herçylelikle halktan kopmuş olan bu takım, dini inançlarıyla da halklarından ayrılıyorlardı. Güney Vietnam için de durum bundan başka türlü olmamıştır. Halkın onda dokuzu Buda'ya taptığı halde onda birini teşkil eden hakim sınıflar da İsa'ya inandırılmıştı. Sömürgecinin bir yadigarı olan bu ayrılık son haftalar içinde Güney Vietnam'da kanlı olayların çıkmasına sebep olmuştur.

Gölgesinden korkan ve bu yüzden zalim bir diktatör olan Ngo Dinh Diem, komünistlerin kutlayacağı tahmin ettiği Dien Bien Phu yıldönümünü yasaklar; Budistlerin de Buda'nın doğum gününü kutlamasını yasakladı. Fakat Budistler, hristiyan bir devlet adamı tarafından düşünce kısıtına uğrayan ve vermesi gerekenden dört milyar vergiyi alma, sonra yoksulluğu «toplumsal amaç, gönüllü çalışma, geleneksel imece» gerekçesiyle ücretsiz çalışmaya ite. Olmaz bu. Toplumsal ülkücülük adına hep yoksul halk kütlelerinden mi fedakârlık isteyeceğiz?

Gerek toplumun bütünüyle ilgili, gerekse bir parçasıyla, veya belirli bir topluluğu ile ilgili tedbirler, çalışmalar, söz konusu olduğu zaman hükümlerimizde uygulamak için sosyal sınıflar düzeni ni ve münasebetlerini gözden kaçırmamak gereklidir. Belirli bir tedbir, usulü, kanunu daima toplumun sınıf yapısına göre değerlendirmelidir. Kimden yana bu tedbir, bu usul? Önce bu soruyu cevaplandırmalıyız.

Gerçekleri konuşmaya başladı ama, çıkar yol nedir?

BAKANLAR KONUŞUYOR

Geçen hafta içinde Ankarada yapılan çeşitli toplantılarda konuşan Bakanlar ve planıp üç aylık tatbikatı üzerinde de Türkiye radyolarında konuşan Başbakan dinleyenleri hayretten hayrete düştürdüler. Bir süredenberi dericilerin söyleye söyleye dillerinde tüy biten en acı gerçekleri onlardan daha acı, daha açıklıkla söylediler. Dinleyenlerin hayretleri elbette bu acı gerçekleri bir defa daha dinlemekten değil, konuşmacıların bir Başbakan, bir İçişleri Bakanı, bir Millî Eğitim Bakanı olmasından ve şimdiye kadar bu türlü konuşma yerine da ima kalkınma edebiyatını kendi lerine konu olarak seçmelerine a lışkanlıktan ileri geliyordu. Orne ğin bir Başbakan çıkıyor 30 mil yonun karşısına kâğıt üretiminde duraklama, kömür üretiminde gerileme olduğunu, bu yılın ilk üç aylık devresinde toptan eşya fiyatlarında ve geçişme endeksinde görülen artışın geçen yılın ilk üç ayına oranla daha az olduğunu söylüyor. İçişleri Bakanı Türkiye'de kaya kovuşunda yaşayan insanların olduğunu, bunun böyle devam edemeyeceğini şart lar aynen böyle devam ettiği takdirde nüfusumuzun büsbütün bes lenemez hale geleceğimizi Türki yenin dört bir tarafından kalkın ma edebiyatı dinlemeye hazırla narak gelen idare amirlerine söy lüyor. Millî Eğitim Bakanı kendi lerinin sosyal adaletin sadece e debiyatını yaptıklarını yurdun mahakkakki en uyanık insanları na halk eğitimci öğretmenlerine rahatlıkla anlatıyor.

Niçin yan çizilir

Hükümetin en kritik noktaları nı tutan bu sorumlu kişilerin ni çin böyle ters çizip gerçekten ya na yüzlerini çevirdiklerini anla ma hiç te güç olmasa gerek. Bu nun nedeninin en iyi yine İçişleri Bakanı açıklıyor. Bekata 21 ilde gelen valilerin karşısında şöyle ko nuşuyor:

«Cemiyetimizi muvazeneli bir cemiyet yapmak, sosyal adalet bakımından varmak istediğimiz hedeflere ulaştırmak plana verdi ğimiz ciddi ehemmiyetin başlıca amilleri arasındadır. Muvazeneli olmayan cemiyetler sigortası ol mayan nakil vasıtalarına benzer ler. Bugünkü ve gelecek zaman

içindeki ekonomik ve sosyal çal kantılara karşı koyabilmeniz pla nın gerçekten bu karakteri ile muvaffak olmasına bağlıdır.

Bu itibarla biz geleceğin ve bu günün bütün sarsıntılarına buka vemet edebilecek bir cemiyet bünyesi yaratmayı da plânın he detleri içinde mütalâa etmiş bulunmaktayız.

Bu itibarla bu toplumun içinde yaşayan vatandaşların yani halk ımızın da bunu anlaması buna inanması ve bağlanması lâzımdır»

Gedeklerin bizzat içinde yaşı yan halk planda ne kadar kendi gerçeklerini bulursa o kadar pla nı tutar, kendi gerçeklerine ne ka dar tesir ettiğini hissederse o ka dar plana inanır.

Kaya kovukları

Bekata gerçekleri şöyle belirtiyor:

«Hep bilirsiniz bir ülkede bir yıl içinde istihsal edilen mal ve hizmetlerin para olarak değeri lendirilmesi halinde bunun yekü nu Millî geliri ifade eder. Bu mil. lî gelir aynı memlekette yaşayan insan sayısına taksim edildiği za man elde edilen rakam adam baş ına düşen millî gelir hissesini teşkil eder. Türkiye'de adam baş ına düşen millî gelir 1600 liradır. Amerikada ise 25 bin lira civarında dır. Şu halde Türkiye'deki hayat seviyesi Arzerikadakinin 15 mis li düşüktür. Bu realiteyi daha ge niş ölçüde memlekete tatbik etti ğimiz zaman ikinci bir hakikat gö rüyoruz: Devrimiz 20 nci asrı id rak etmiş olmasına rağmen Tür kiyede halâ kaya kovuşunda ya şayan insanlar vardır. Bu böyle devam edemez. Türkiye'de toplu mumuzu muvazeneli bir hale ge tirmek, sosyal adaleti gerçekleştirmek zorundayız. İnsan hak ve hürriyetlerini demokratik düzen içinde gerçekleştirirken aynı za manda sosyal adalet bakımından cemiyetimizi bu aşırın muvazeneli şartlarına eristirebilmek bütün Türkiye'de baş meselemizdir.

Bunun yanı başında ikinci bir gerçekte şudur: Halen içinde bulunduğumuz varlık 27 milyon nü fusa yetmemektedir. Diğer taraf tan her sene 800 bin civarında art maktayız. 1975 senesinde 42 milyo nu bulacak nüfusumuzu geçen devirdeki şartları aynen devam ettirdiğimiz takdirde büsbütün besleyemez hale geleceğimiz bir

gerçektir. Şu halde bunu bir hal çarsine bağlamaya mecburuz»

Bir bataklık

Gerçeklere ne kadar dönerse halkı o kadar yanında bulacağına inanan hükümet üyelerinden di ğerleri de aynı yolu tuttular.

Henüz Millî Eğitim Bakanı iken Şevket Rasit Hatipoğlu da eünde 3 lira yevmiye alarak Ankaraya gelen Halk Eğitim Başkanlarının katıldıkları seminerde aynı yolu tuttu ve Türkiye'de eğitim ne denli bir bataklık içinde bulun duğunu anlatmaya çabaladı.

Verdikleri otel paraları bile 8 liradan fazla olan ancak kendi a cıklı hallerini öğrenip 6 lira ek yevmiye veren AİD nin yardımı ile geçinebilen halk eğitime. Öğ retmenler daha sonra Bakan'ın ağzından (henüz çekilmmişti) şunları dinlediler:

«Sosyal adaletin biz şimdi sade ce edebiyatını yapıyoruz. Bunun gerçeği memleketi muayyen bir nisbet dahilinde de olsa meden. yitten istifade ettirmektir. Bu durumda batı ile aramızda bü bir uçurum var. Eşit tabirini kullanmaya dilim varmıyor hiç değilse aradaki farkı insafsız bir nisbette düşürebilsek memnu niyet verici bir netice olur.

Maalesef okul çağındaki Türk çocuklarından büyük bir kısmı okuldan mahrumdur.»

Hatipoğlu «Halk eğitimi saat gibi işlemeli» diye parlak bir cümle çıkardıktan sonra halk eğitimci öğretmenlerin tebessüm leri arasında bir Fâtih edasıyla şunları söyledi:

«Doğuya kültür fethine çıktığı mız zaman kızlarımızın rolü er keklerimizden büyük olacaktır. Biz bunların yetiştirileceği ye ri hazırlıyoruz.» Fakat ne var ki Hatipoğlu bu amaca varma güç ve anlayışından yoksundu ve en sonunda çekilmesini başardı.

M.H.

Mecliste dayak Konusu

«Dayak insanî midir, değil midir; demokratik midir, antide mokratik midir?» tartışması. ge çen hafta Millet Meclisi'nde bir karara bağlandı.

Dayak cezası, idarecilerin za man zaman yaptıkları tamimlerle yasaklanmıştı ama, dayak atıl masına ceza veren bir kanun hâ lâ yürürlükte bulunuyordu. Bu kanundaki şartları haiz bir kim seye bir zabıta Amiri dayak at tırsa, kimse bir şey diyemezdi.

«Serseriler ve Mazannaisü Eş has» hakkındaki kanunun kaldırıl masını derpiş eden tasarı Millet Meclisi'nde görüşülürken dayak taraftarlarının itirazları, mesele re ne kadar sathıtan baktıklarını ortaya koyuyordu. Meselâ Fahir Giritlioğlu, kanunun şimdiye ka dar gerektiği gibi uygulanmama sı dolayısıyla adliye mensuplarına serzentişe bulduktan sonra, bu kanun kaldırılmasının büyük boş luk yarattığını ileri sürdü ve «da yak cezasını» temenni ettiler.

İzmir Milletvekili Kadri Özek ise, dayak cezasını bir hayli övdükten sonra İngiltere'de fuhuşun dayak cezasıyla önlendiğini id dia etti. Kadri Özek bu konuşma yı yaparken İngiltere'de bir fuhuş olayının yarattığı tepkiler, kosko ca İngiliz Hükümeti'ni sarsacak kadar şiddetlenmişti

Dayakçılar, savunmalarını bu kadar zayıf delillere dayandırdık ları için Millet Meclisi'nin çoğun luğu dayak cezasına iltifat etme di ve Serseriler Kanunu'nun kal dırılmasına dair tasarıyı kabul e derek anti-demokratik bir ceza yı daha tarihe gömdü.

SENDİKACILAR GERÇEĞİ GÖRÜNÜZ

Basından öğrendiğimize göre, İktisadi Devlet Teşekküllerinde çalışan işçilerin, çalış tıkları işyerlerinin - Fabrikaların yönetimine katılmalarını sağlamak için, Çalışma Bakanlığın ca hazırlanan kanun tasarısını Adalet Partili Milletvekilleri komisyonunda reddetmişler.

Oysa, Sayın Bülent Ecevit Çalışma Bakan lığı ödevine başladığı tarihten bu yana geçen 20 aylık zamandanberi, İşçi Sendikalarının tem silcileriyle her karşılaşmasında; CHP nin muh telif vilâyetlerde tertiplemediği açık oturumlarda, 2/Mart/1963 tarihinde İşçi ve İşveren temsilci leri ile İstanbul Vilâyetinde yapılan müsterek toplantıda ve hatta Sendikalar Kanununun Mil let Meclisinde müzakeresi esnasında (11. Nisan. 1963 yaptığı konuşmalarda, «İktisadi Devlet Teşekküllerinde çalışan işçilerin, çalış tıkları iş yerlerinin sevk ve idâresine katılmalarını sağ layacak bir kanun tasarısı hazırlattığını, birinci Koalisyon Hükümetinde Adalet Partisi; İkinci koalisyonda YTP. ile CKMP. kanatları ile bu ko nuda da (Tek partili hükümetlerde dahi görül meyen) tam bir fikir ve işbirliği halinde bulun duğunu defalarca açıklamış bulunmaktadı.

Fabrikaya ilk defa olarak demokrasiyi so kacak olan böyle bir tasarının, sayın Ece vit'in Cenevre'de «Milletlerarası Çalışma Teşkilâtı'nın yıllık toplantısında ve Türk — İş Başkanı sayın Demirsoy'un AİD nin davetlisi olarak iki ay müddetle Amerika seyahatında bu bulunduğları bir irada Millet Meclii Çalışma Ko misyonu gündemine alınması, müzakere edil mesi ve Adalet Partili Milletvekilleri tarafından reddedilmesi manidardır. (A.P. Milletvekilleri arasında bulunan, İzmir «İşçi» Milletvekili Sa im Kaygan arkadaşın kulakları çınlasın).

O Adalet Partisi ki, Türk — İş'in 8. Nisan 1963 tarihinde Ankara'da tertiplemediği ve 320 sen dika temsilcisinin iştirak ettiği toplantıda; Türk — İş başkanına «Adalet Partisi Millet Meclisi gru bu adına, Türk — İş'in görüşünün aynen destek leyeceğinin şahit olduğumuzu memnuniyetle kay dederim» dedirtecek kadar işçi dostu görünmek te idi.

Mutlu yasa çıkmasını her davra nışı ile ortaya koyan, özellikle büyük kapitalli sanayicilere dayanan, onların çıkarlarını savu nan Adalet Partisi ve o'nun temsilcileri İktisadi Devlet Teşekküllerinde dahi olsa, işçinin çalış tığı işyerinin yönetiminde söz ve oy sahibi olma sını istemez. Bu tutumunu tabii karşılamak ge rek...

Toplu Sözleşme ve Grev düzenine girdiği miz bir devrede, işçinin ve onun temsilci si olan işçi sendikalarının, içinde bulun duğu işyerinin yönetimine karışmasıyla, işyeri nin girdisini, çıktısını öğrenmesine imkân veren bu demokratik usulün, yarın İktisadi Devlet Te şekküllerini emsal göstererek, özel teşebbüs için de bahis konusu olacağını, böyle olunca da, sa yın özel teşebbüsçü işverenin imalâtı, maliyeti, gerçek kârının bilineceği, varsa dalavereleri, vergi kaçaklığı meydana çıkacağını, Sendika ların pazarlık gücünü artıracacağını, velhasıl, de mokrasiyin, denetimin fabrikadan içeriye girece ğini, A.P. nin kapitalist çevreleri ve bu çevre rin sözcüsü Milletvekilleri bilirlir. Bildikleri için dir ki, böyle bir kapının açılmasını sağlayacak olan bir tasarının kanunlaşmasını önlemeye bü tün güçleri ile çalışacaklardır. Bu tabii bir ka bidir. Bunda şaşılacak bir şey yok. Şaşılacak o lan, insanın havsalasının kolayca alamyacağı şey, işçinin, emekçinin temsilcisiyim diye böbür lenen, kendisine sendikacıym değirtten kişile rin, bilerek bilmiyerek sömürücülerin bu ve bu na benzer oyunlarına âlet olmalarıdır.

A.P. sinin, Çalışma Komisyonunda belli o lan bu tutumunun üstünden bir hafta geçmiştir. Halen Türk — İş'i idâre eden sayın yöneticileri nin dut yemiş bülbül misali susmalarına ne de meli? Ya o mangalda kül bırakmıyan, okumuş, Avrupa, Amerika görmüş, eğitilmiş sendika li derleri neredesiniz? Yoksa, Adalet Partisinin bu tutumunu benimsiyor musunuz? O halde şimdi ye kadar niye sustunuz, niye konuşmuyorsunuz.

«Et kokarsa tuz ekerler; ama, ya tuz kokar sa.» Elin dert görmesin Korkmazgil; ne güzel lâf etmişsin.

Şaban YILDIZ
(Sendikacı)

Türk ve Amerikan Sendikacılığını Ayıran noktalar

Dr. Türkaya ATAÖV

Türk işçisi bilincini kazanmakta ve örgütlenmek tedir. Bu gelişim, yurdumuz için, tabii çok memnuniyet vericidir. Çünkü Türk halk yığınlarına en yakın olan Türk işçisi daha demokratik bir Türk toplumu kurulmasında tarihi bir görev yükleniyor. Halkın doğrudan doğruya bağrından gelen işçi sınıfı onun duygu ve isteklerini duyuracak ve halka sorumlu hükümetlerin kurulmasına ön ayak olacaktır. Ancak, Türk işçisinin bu önemli görevini daha iyi yapabilmesi için sendikacıların Türkiye şartları içinde Türk işçisine düşen büyük rolün mahiyetini iyice kavramaları ve bu yoldan asla şaşmamaları gerekir. Türkiye'de işçi hareketlerinin serpilmeğe başladığı şu devrede Türk sendikacıları üstünde türlü etkiler olmaktadır. Bunların şu sıralarda en belirginini Amerikan sendika anlayışının Türkiye'ye «ihraç» edilebileceğine dair bir kaç kişinin kafasındaki düşüncelerdir.

Türk işçisine oranla daha yüksek bir hayat seviyesi olan Amerikan işçisi bazı sorunlarını çözmüş, bazılarını çözememiştir. Burada üstünde durmamız gereken nokta Amerikan işçisinin doğuş ve güçleniş şartlarıyla Türk işçisinin Türk toplumunda oynayacağı büyük rol arasındaki önemli ve paralel olmayan farklara işaret etmektir. O zaman her iki ulusun işçisinin tuttukları yol, bugünkü durumları ve gelecekteki rollerini ortaya çıkaracaktır.

Her memleketi birbirinden ayıran özel şartlar olduğu gibi Amerikan işçi hareketi de o ülkenin şartları ve bir takım tarihî olaylarla etkilenmiş ve kendine özgü bir yola girmiştir. Türk işçisinin yolu ise başkadır. Çünkü:

1) Amerikan işçileri endüstri devrimiyle değişen insan münasebetleri Amerika'da henüz izah edilmeden önce örgütlenmeye başlamışlardır. Sendikaların kuruluş safhasında sanatçılar, düşünürler ve yazarlar gem vurulmamış bir sermayeci düzenin yalnız aksaklıklarından söz ettiler. Hiç biri ortaya ciddi ve yapıcı bir teklif, bir çözüm yolu atamadı. Jack London'un (1876-1916) Demir Ökçe, Upton Sinclair'in (1878-?) Orman ve Petrol, Edward Bellamy'nin (1850-98) Geriye Bakış, Franz Morris'in Ahtapot ve Kuyu Ida Trabel'in Standard Oil Kumpanyası Tarihi, Henry George'un (1839-97) İlerleme ve Sefalet, ve Thorstein Veblen'in (1857-1929) Aylak Sınıfın Teorisi adlı kitapları sadece bozuk bir düzenin hastalıklarını ortaya koyuyorlardı.

Halkçı olmanın metodu belirli değil

Bu kitaplar Amerika'ya bir çok halkçı yurttas kazandırdı. Fakat halkçı olmanın metodunu ortaya koymadı. Bazıları ibretle okunacak klâsikler bile oldular. Örneğin, Upton Sinclair'ın Orman adlı kitabı ne Afrika ve ne de Hind ormanları hakkındaydı; Chicago işçilerinin hayatını anlatıyordu. Fakat Veblen'in kitabı bile sadece mevcut düzeni yeriyor, Amerika'ya uyacak bir alternatif teklif etmiyordu. Gazete ve dergi faaliyetleri de küçümsenecek derecede olmamakla beraber işçi hareketlerini tarafsız toplum kurallarıyla izah ederek düzenlenmekten uzak kaldılar. Ne Kansas'da 1895'den itibaren başlayan Aklâselime Çağrı, ne de Kanada'da basılıp Amerika'da 100.000 satan Wilshire's Dergisi, ne Wisconsin'de çıkan Social Democratic Herald, ne de önce 1900'de Seattle'de, sonra Toledo'da yayınlanan The Socialist dergisi bu görevi yerine getirebildi. Bunların hepsi mevcut düzenin adaletsizlik ve aksaklıklarını yeriyor, fakat ortaya bilimsel bir metod koyamıyordu. Bu yetersizce davranışın örneği Mary Mary'in International Socialist Review'da seri halinde yayınladığı «Domuz Eti Satan Tüccarın Kâtibesinden Mektuplar» başlıklı yazılarıydı. Geniş yankılar yapan bu seri zevk le, ibretle ve yer yer nefretle okunmuş, fakat «peki ne yapmalı?» sorusunu cevaplandırmadan geçmişti. Böylece, Amerikan işçisi daha bu soruya temel cevabı vermeden örgütleniyor ve mevcut sınırları kabullenerek başka bir yola gidemiyordu. Üstelik Amerikan sendikacılığında uzun müddet söz sahibi olan yapı işçileri dev kartellerle karşı karşıya gel-

medikleri için koruyucu bir devletçiliğin lüzumunu anlamamışlar ve Prof. Taft'ın Journal of Political Economy'de (1936, s. 637) incelediği gibi, Amerikan sendikacılığının devletçilikten ayrı bir yola itilmesinde etkili olmuşlardır.

Devlet işçinin karşısında idi

2 Amerikan işçisi yalnız iş-verenele mücadele ediyordu, devletle değil. Amerika'da devlet işçisinin karşısındaydı. Toplu sözleşme ve sendikalaşma hareketlerinde bile işçinin üzerine yürüyen patronun milislerine polis ve askerî birliklerin yardım ettiği bile vardı. Fakat devletin aristokratik ve otokratik bir niteliği yoktu. Amerikan işçi hareketi yalnız iş-verene karşı yapılan mücadelenin kaçınılmaz sınırlarıyla daraldı. Bu sınırlı mücadele Chicago ve Detroit gibi endüstri merkezlerinde zaman zaman kuvvetleniyorsa da bütün işçi sınıfı, hattâ sendikalar bile, bir anaçta birleşemiyorlardı.

3) Amerikan işçileri kendi içinde parçalanmıştı. Bir defa, siyah işçi — beyaz işçi ayrımı vardı. Irk farkının doğurduğu yadırgamalar, hattâ düşmanlıklar Amerika'da maalesef bugün bile şiddetli bir şekilde görüldüğüne göre, o zamanki hüsûmetin derecesi üstünde fazla söze lüzum yoktur sanırım. Sonra, kalifiye işçiler ve basit işçiler ayrımı da vardı. Kalifiye işçiler Amerika'da doğmuş, yetişmiş ve çalıştıkları alanlarda biraz hüner kazanmış işçilerdi. Mevcut sendikalar da onları elindeydi. Basit işçiler ise, Avrupa'da 1848 ihtilâli ve 1871 savaşından sonra Amerika'ya göçmek zorunda kalanlardı. Amerika'ya yeni göçenler daha aşağı çalışma şartlarıyla yetinirler diye, önceden kurulmuş olan sendikalar «kalifiye işçi sendikaları» niteliğini kaybetmek için bu yenileri aralarına almıyorlardı bile. Böylece, sendikalar yalnız eski üyelerin hayat seviyelerini arttırma yolundan başka bir şey düşünemez duruma geldi. Bir yandan da işçiler arasında dil ayrılığı vardı.

Gerekenden ayrı bir yol

Amerika'da doğan işçilerle yeni gelenler anlaşıyorlardı. Üstelik Katolik kilisesi İtalyan, Macar, Polonyalı ve Hırvat asıllı işçileri etkileyerek onları asıl gittikleri gerekenden başka bir yola sokuyordu. Yahudilerle Yahudi olmayan işçiler arasındaki ayrım da kuvvetliydi. Harvard Üniversitesi Profesörlerinden Dr. V. O. Key, Jr.'ın Politika, Partiler, ve Baskı Grupları adlı kitabında (S. 55) yazdığı gibi, daha 1956 yılında endüstri işçisinin ancak üçte biri sendika üyesiydi. Mevcut olan AFL — CIO konfederasyonu da tam anlamıyla birleşmiş değildi. Özellikle otomobil yapı ve lastik işçileriyle makinistlerin kurdukları sendikalar merkezden eğemen olma eğilimindedir. 1944'de zenci işçilere yapılan farklı muamele söz konusu edildiği zaman AFL Genel Kurulu şöyle bir karar vermişti: «Her sendika istediği tutumda olmakta serbesttir.»

Böylece, Amerikan işçi hareketi yalnız bazı işçiler için bazı iş verenlerden bir takım haklar elde etmek maksadıyla savaşıyor bir baskı grubu olma kanalına itildi. Ekonomik durum kötüye yönelince sendikalar eski durumlarına dönmek için çarpışıyorlar, çok ileri gidemiyorlardı. Üstelik, işçi kendi liderlerini yeteri kadar denetleyemediğinden —daha doğrusu, yukarıda sözü edilen şartlar altında, sendikalar içinde, tam demokratik bir anlayış ve metodla, yönetilenlerin deneti kurulmadığından — Beck ve Hoffa gibi işçiyi temsilden uzak nitelikte sendika liderleri tutunabiliyorlardı.

Amaç adaletsizliği kökünden kazımadır.

Daşa sonraları, Amerikan işçisini daha demokratik bir yola sokmak, sendika başkanlarını işçilere sorumlu hale getirecek örgütü kurmak, Amerikan işçisine daha demokratik bir top-

lum yaratma yolunda tarihi görevini benimsetmek ve adaletsizlikleri kökünden kazımak için çareler düşünülmedi değil. Amerikan İşçi Federasyonunun (AFL) içinde 1914'e kadar bu yolda eğilimler olduğu gibi Amerikan İşçi Birliği diye başka bir kuruluş da bu düşünceden doğmuştur. Önce Montana'da gelişen bu hareket kısa zamanda California, Colorado, Idaho, Nevada, Oregon ve Washington'a yayıldı. Chicago'da kurulan Dünya Endüstri İşçileri de aynı eğilimdeydi.

Amerikan toplum ve tarihine özgü bu gelişim Amerikan işçisini, başarı ve başarısızlıklarıyla bugünkü durumuna getirdi. Türk işçisinin kaynakları ve Türk toplumundaki rolü başka bir macera takip edecektir. Türk işçisi, sadece, iş-verenden bir takım haklar elde etmekle yetinmeyecektir. Türkiye, çağdaş uygarlığa ulaşma, bunun için azami kalkınmayı gerçekleştirme, kalkınma yolunda gerekli endüstrileşmeyi başarabilmek için Türk toplumundaki bütün tabiat, insan ve makina kaynaklarını en verimli ve en mantıklı bir şekilde örgütlenme, kalkınma ancak sosyal adaletle olabileceğinden bu ilkeye bağlı kalma ve bunları özgürlük ve ulusçuluk çerçevesi içinde yapma amaçlarına yönelmiştir. Kalkınmış ve adil Türkiye'nin dayanağı, yapılacak demokratik değişimlerden faydalanacak olan Türk halk yığınlarıdır. Bu değişikliklerin en tabii desteği ondan faydalanacak olanlardır. Yalnız, halk yığınlarının devleti etkilemeleri ve alınacak tedbirlerin kendi haklarını korur mahiyette olmasını sağlaması için varlığının siyasî bir güç kazanması şarttır.

Gerçek demokrasiyi Türk işçisi kurabilir.

Toplum içindeki taleplerin artan halk yığınları, bir an önce, kendi temsilcilerinin öncülüğünde altında siyaset alanına çıkmak zorundadırlar. Bunun yolu da halkın kendi siyasî partisi için örgütlenmesidir. Halkın yararına olan bu partiyi kimler kuracaktır? Halk yığınları en başta endüstri ve tarım işçilerinden oluşmaktadır. Bunların içinde modern anlayışı çerçevesinde halka en yakın, en bilinçli ve en örgütlü sınıf endüstri işçisi sınıfıdır. Türk halkı halktan yana aydınlarla eleleşen işçilerimize katılarak haklarını elde edecek ve ileri, adil ve demokratik Türkiye'yi kuracaktır.

Zâten, Türk sendikacıları Türk işçisinin bu tarihi görevini kabul ederek çağdaş uygarlık içinde Türk uyanıklığını temsil eden Türkiye İşçi Partisini kurmuştur. Amerika'da ise işçinin kendi partisi yoktur. Türk işçisine demokratik harekete böyle büyük bir sorumluluk düşüyor. Türk işçisinin sorumluluğu halkın ihtiyaçlarını yansıtmak, onun dâvalarını tutmak, Anayasanın halka getirdiklerini ona anlatmak, gerçek çözüm yollarını göstermek ve bu çözüm yolunu ferdi değil, hep birlikte ve örgütlü olarak uygulamaktır. Onun için, bütün sendikacılar, onları seçenler ve halk karşısındaki büyük sorumluluklarını aklıdan hiç çıkarmamakla görevlerini yapmış olurlar. Türk işçisi, sendikacıları Türk emekçisini bir numaralı yurttas yapma ve Türkiye'yi kurtuluş yoluna sokma amacıyla kendi ne düşen ödevi yerine getirmesi için seçmiştir. Sendikacılarımızın Amerika'yı gezer ve işçi patronlarıyla konuşurken Türk ve Amerikan sendikacılığının doğuş ve gelişimindeki farkları iyice bellemeleri zorunludur. Hele orada bazı işçi patronlarının yaşa iş tarzlarına bakarak sendikacılığı yanlış öğrenmeleri o sendikacıların Türk emekçisiyle bağının kopmasına kadar gidebilir. Türkiye'nin kendi şartları ve ihtiyaçları dururken, Türk sendikacılığının Amerikan sendikacılığıyla etkilenmesine müsaade etmek, meşhur deyimle, «kökü dışarda» bir davranış olur. Uyanmakta olan Türk emekçisi, yalnız halkı temsil eden önderleri destekliyecektir.

Az gelişmiş ülkelerde kalkınma yolu

Dr. Tarık Ziya EKİNCİ

Ekonomide ziraat sektörün hâkim olduğu, politik ve ekonomik bakımdan ileri kapitalist memleketlere bağlı, ithalât tehine kapatılması zor ve gittikçe artan bir dış ticaret açığının bulunduğu, fert başına düşen milli gelir seviyesinin çok düşük olduğu, çalışan aktif nüfusun yarıdan fazlasının geçimini sağlamak için ziraatle uğraşmakta bulunduğu ve demokratik olarak sür'atli bir nüfus artışı gösteren, okur yazar seviyesi düşük ülkelere az gelişmiş ülkeler, denir.

İleri kapitalist memleketler her türlü ekonomik ve siyasal baskılara kullanmak suretiyle, kendilerine bağlı bulunan az gelişmiş ülkelerin ekonomikman daima ziraat sektörüne bağlı kalmalarını sağlama-ya çalışırlar. Sanayilerini ve ticaretini geliştirmez veya basit montaj sanayi ve tüketim maddelerini imal eden göz boyayıcı güdük bir sanayi halinde kalmasını sağlarlar. Yapılan şartlı yardımlar ve bu ülkelere gelen yabancı sermaye hep aynı maksadı gözeterek hareket etmektedir.

Az gelişmiş ülkelerde her türlü reformlar ve sanayinin geliştirilmesi yolundaki teşebbüsler daima ileri kapitalist memleketler tarafından bir mukavemet görmektedir. Bu mukavemet az gelişmiş ülkelerdeki aydın zümre, bazı ordu ve umumiyetle işçi sınıfının kuvvetiyle önantılı olarak gizli veya açık bir müdahale şeklinde yapılmaktadır. Güney Amerika'daki reformcu hükûmetlere karşı yapılan darbeler, komşumuz İranda Musaddık idaresinin başına gelen felâketler, Mısırda Nâsır idaresine karşı yapılan Süveyş harekâtı, Kongoda sürdürülen iç harpler, Yemende feodal düzene baş kaldıran halka karşı girişilen baskı hareketleri, ileri kapitalist memleketlerin bu maksatla görevli gizli teşkilâtlarıyla, büyük mali ve sınıf tekellerin ve yerli ortaklarının müştereken yürüttükleri savaşlardır. Bu savaş ve müdahalelerin iç yüzü, bugün artık dünya kamu oyununun malûmu olmuştur.

Az gelişmiş ülkelerde ileri kapitalist memleketlerin yaptıkları bu açık müdahaleler yanında, yatırımların münhasıran ziraat sektörüne yapılmasını teşvik eden önemli ideolojik çalışmalar da vardır.

Meselâ F.A.O. nun büyük masraflarla düzenlediği açlık haftası münasebetiyle, yapılan neşriyat ve müteaddit açık oturumlar, az gelişmiş ülkelerde ziraat sektörüne yapılacak yatırımları teşvik gayesini hedef ittihiyet etmiştir. Halbuki bu ülkelerde ziraat gelir artışı ancak, köklü bir toprak reformu ve ziraat sektörüne destek olacak milli bir ağır sanayinin kurulmasıyla mümkündür.

Memleketimizde ziraat yatırım ve çalışmaları teşvik gayesini güden diğer bir propaganda işlemektedir. Dünyanın en iyi Ziraat Fakültesinin Türkiyede bulunduğu, hattâ Amerikadan memleketimize bu fakülteye okumak üzere talebe gönderildiği söylentileri yayılmaktadır. Bu fakültenin çalışmaları arasında büyük keşiflerin yapıldığı ve dünyaca şöhrete ulaşmış eserler veril-

tiği konusunda bir bilgi mevcut değildir. Ancak, Amerikadan Türkiyeye Ziraat Fakültesinde okumak üzere talebe gönderildiği bir gerçek olabilir. Bu da sırf yayılan propandanın değerini arttırmak için yapılmış olmalıdır.

Az Gelişmiş Ülkelerde Sosyal Sınıflar:

Az gelişmiş ülkelerde son derece kuvvetli bir toprak burjuvazisi ve yabancı sermayenin dümen suvunda giden, ithalât, ihracat, büyük taahhüt işleri, bankacılık, arsa spekülasyonlarıyla zenginleşen oldukça kuvvetli bir ticaret burjuvazisi mevcuttur. Az gelişmiş ülkelerde mütevazı sanayi yatırımları da ticaret burjuvazisi için tâli bir meşgale olmaktan öteye gitmez. Bu sebeple az gelişmiş ülkelerde, memleketi Milletlerarası kapitalizmin tasallutuna karşı, işçi sınıfı ve ilerici aydınlarla elbirliği halinde koruyacak bir milli sanayi burjuvazisinden bahsedilemez.

Toprak burjuvazisi hemen bütün az gelişmiş memleketlerde eski feodal düzenin bir devamıdır. Bu sınıf feodal düzenin fikri ve ideolojik atmosferi içinde ziraat sektöründe bulunan nüfusun 3/4'ünü maddi ve fikri baskısı altında tutan, siyasal bakımdan son derece kudretli ve organize bir sınıftır. Sanayinin gelişmemesi memleket ekonomisinin ziraat sektörüne bağlı kalması bu sınıfın menfaati icabı olup, bu sebeple milletlerarası kapitalizmin tabii müttefikidir.

Bünyesi itibariyle her türlü reform ve ilerici çabalara karşıdır.

Az gelişmiş ülkelerde ticaret burjuvazisi de Milletlerarası kapitalizmle menfaat çalışması halinde değildir. Bilâkis onun dümen suvunda, gelen yardımlardan aslen payını koparmak suretiyle daha da zenginleşmektedir. Bu itibarla Milletlerarası kapitalizmle menfaat birliği halinde olup, her türlü ekonomik bağımsızlık teşebbüsü ve ilerici reform hareketlerinde toprak burjuvazisiyle beraber reaksiyoner bir fonksiyon ifa etmek ten geri kalmaz.

Az gelişmiş ülkelerde işçi sınıfı sayıf, teşkilâtsiz, tarihi fonksiyonunun bilincine varamamış bir durumdadır. Sendikalaşma hareketleri iç ve dış müttefiklerin elbirliğiyle geri bırakılmakta ve dejenerasyon edilmektedir. Kitle ile irtibatı olmayan sendika liderlerinin yetişmesine büyük bir dikkat ve itina gösterilmektedir. Böylece, yatanperver ve ilerici aydınların çabası desteksiz bırakılmaya gayret edilmektedir.

Fakat iç ve dış müttefiklerin bütün menfi çabalarına rağmen, tarihin akış seyri ilerici kuvvetlerin gözettiği istikamette olup, ergeç bütün az gelişmiş memleketler siyasal bağımsızlıklarına kavuştukları gibi, ekonomik bağımsızlıklarına da kavuşacaklardır.

Az Gelişmiş Ülkelerin Kurtuluş Yolu:

Az gelişmiş ülkelerin kalkınması ve tam bir ekonomik bağımsızlığa kavuşması için iki yol vardır.

1 — Kapitalist gelişme yolu:

2 — Sosyalist gelişme yolu:

Acaba az gelişmiş ülkeler için Kapitalist gelişme yolu mümkün müdür?

Kapitalist gelişme vetiresine tâbi memleketlerde memleketin özel sektör eliyle kalkınması, sanayinin gelişmesi için evvelâ sermaye birikimi lâzımdır.

Halbuki bugünkü dünya şartları kapitalist gelişme vetiresini tamamlayan batı memleketlerinin sermaye birikimi ve sanayileşmek için takip ettikleri yoldan gitmenin mümkün olmadığını göstermektedir.

1 — Batıda kapitalizmin ilk yıllarında serflikten kurtulan işsiz halk kitleleri «liberalizm» adına günde 16-18 saat kirbaç altında inafsızca çalıştırılarak basarılan sermaye birikimi, bugünkü şartlar içinde, az da olsa halkların sağladığı Jemokratik haklar önünde, artık dünyanın hiç bir yerinde mümkün değildir.

2 — Batı kapitalizminin gelişme ve kuvvetlenme yıllarında, müstemleke adı altın yağmacı bir zihniyetle dünyanın 2/3'sini insan ve tabii kaynaklarıyla birlikte sömürmek suretiyle sağladığı sermaye birikimi bugünkü şartlarda artık imkânsız hale gelmiştir. Bu yol tabiatı itibariyle az gelişmiş ülkeler için sermaye birikimi bakımından bahis konusu olamaz.

3 — Az gelişmiş ülkeler, kalkınma vetiresine Batı kapitalizminin başlangıç durumuna nazaran daha düşük bir seviyeden başlamaktadır.

4 — Bugünkü tasarruf temayülü kapitalist ekonominin gelişme yıllarındaki tasarruf temayülünden çok azdır.

5 — Dünyada kitle haberleşme imkânlarının artması sebebiyle, fakir halklar kolaylıkla sefaletlerinin bilincine varmakta ve bir an evvel Batılı hemcinslerinin seviyesine ulaşmak istemektedirler. Ayrıca bu ülkelerde aydın ve askerler ise durumun devamını bir onur meselesi haline getirmektedirler. Bu isticial sermaye terakümü için gecmesi lâzım gelen zamanın rahat ve huzur içinde doldurulmasına imkân vermez.

6 — On dokuzuncu asırda kalkınma, tekniğin ve sanayinin nisbeten geri bulunduğu bir dönemde, birbirinden pek az farklı topluluklar arasında her türlü mübadelenin kolayca yapılması mümkün olan bir dünyada cereyan etmiştir. Halbuki bugün gelişmiş ve az gelişmiş ülkeler arasında büyük kültürel ve teknolojik bosluklar vardır.

7 — En önemlisi yukarıda belirtildiği şekilde, Milletlerarası kapitalizmin az gelişmiş ülkelerde, kapitalist düzen içinde, her türlü ekonomik bağımsızlık ve sanayileşme hareketlerine karşı şiddetli bir mukavemet göstermesidir.

Bütün bu faktörler, az gelişmiş ülkelerin tam bir ekonomik bağımsızlığa kavuşacak şekilde kalkınması ve ağır sanayii kurması için, kapitalist gelişme tarzının başarısız olacağını ve böyle bir teşebbüsün mevzubahis ülkelerde güçlüklerle elde edilen siyasal bağımsızlıkları da tehlikeye düşüreceğini açık olarak göstermektedir.

Sosyalist Gelişme Yolu:

Kurtuluş savaşlarını başarmış olarak siyasal bağımsızlıklarına kavuşan az gelişmiş ülkelerin takip etmesi gereken kalkınma yolu, tarihi bakımdan anti emperyalist ve anti kapitalist bir yönde gelişmek zorundadır; ve bu yol sosyalizme götürür. Az gelişmiş ülkelerin kalkınma yolu, Türk milletinin büyük Atatürkün önderliğinde başardığı anti emperyalist ve anti kapitalist milli kurtuluş savaşından sonra takip ettiği kalkınma yoluna paralel olması gerekir. Türk milletinin başardığı milli kurtuluş savaşı sonunda; kapitülasyonlar, yabancı şirketler ortadan kaldırılmış, dış borçlar tasfiye edilmiş, kalkınma yolu, devletçilik, devrimcilik ve milliyetçilik ilkelerine bağlanmıştır.

Az gelişmiş bir ülke olan memleketimiz için de ancak, bu yoldan ilerlemek suretiyle milletimizin tarihsel volüsyonuna uygun bir şekilde hareket etmiş oluruz. Geldiğimiz yol sosyalizme götürür. Bizim gibi bütün az gelişmiş ülkelerin kalkınma yolu sosyalizm yoludur.

Memleketimizde sosyalizme giden yol, ancak demokratik düzen içinde çok partili havanın bütün vecibelerine uymak suretiyle, her türlü engelleme amilleri, halkı eğiterek politik faaliyet sahasına sokmak ve bu maksatla onları teşkilâtlandırmak, memleket iclerinde söz ve karar sahibi kılarak demokratik mücadele usulleriyle katedilebilir.

Halkın eğitilmesini esas almayan, askeri müdahalelerle küçük bir azınlığın kuracağı diktatöryal idareler hiç bir zaman sosyalizmi uygulayamaz.

Sosyalist idare, emeği cemiyetin gerçek değeri olarak kabul eder. Fırsatlarda eşitlik, gelir ve servetlerin dağılımında denge temini suretiyle, iktisadi hayatta işbirliği ve toplumun yaratıcı gücünü ön plana alarak hem dengeli ve hem de adil ve çok sür'atli bir kalkınma sağlar. Demokratik düzen için de halkın eğitilmesi suretiyle sosyalizme giden yol katedildikten sonra, milli gücü seferber ederek bütün milletin büyük sevk ve imanına gireceği müsmir bir çalışma devresinde milli gelir sür'atle artacak, milli sanayinin kurulması için lâzım gelen sermaye kısa zamanda birikecektir. Böylece az gelişmiş ülkelerin uygarlık düzeyine ulaşması ve uygar ülkeler arasında eşit şartlar içinde şerefli mevkilerini almaları mümkün olacaktır.

AZOT İŞÇİLERİ HAKLIDIR

10. Haziran. Pazar günü Kütahya'da kurulu Azot fabrikasında çalışan iki bine yakın işçi sessiz yürüyüş ve miting yaptı. İşçiden yana bir iki küçük gazeteden başka basında pek yer bulamayan bu hareketin görünen sebebi, uzun süredir beklenen istihsal priminin verilmeyişi ve yürürlüğe sokulan liyakat takdir talimatnamesinin bazı aksak yönleriydi. Gerçek sebep ise, işletmede uygulanan ücret politikasının gittikçe adaletsiz bir biçime kayışdır.

Fabrika işletmeye açıldığı 1962 yılı başında işçilerine son derece az ücret edemekteydi. Yedi liradan başlayan ücretler işçilerin devamlı sızlanmasına yol açmakta, işyerinde kurulu küçük sendikalar tecrübe ve mallı güç yetersizliği yüzünden iyi niyetli yöneticilerine rağmen olumlu harekete girişemekteydi. Ancak küçük sendika Türkiye çapında büyük bir sendika ya ihtihak ettikten sonra olumlu çalışmalar başladı.

Reddedilen talep

İlk olarak 9 Temmuz 1962'de Mahalli Asgari Ücret Komisyonu toplanarak Azot işçisine ödenecek en az günlük ücreti on bir lira olarak tesbit etti. İşverenin itirazı üzerine bu miktar Asgari Ücret İtiraz Kurulu tarafından 960 kuruş olarak karara bağlandı. Bu ayarlama dan yedi lira ile 960 arasında gündelik alan 479 işçi faydalandı. Fakat işletmeye henüz yeni giren ve 7 8, 8.40, 8.80 TL. gündelik alanlar, daha tecrübeli, kıdemli ve bilgili 9.60 lira alanlarla aynı seviyeye geçtiler. İşte ilk huzursuzluk bu yüzden başladı. Sendika işverene müracaatla alt kademede yapılan bu ücret artırımının aynı oranda diğer kademelere de intikalini talep etti. Bu talep reddedildi.

Pirimler rafta

İşyerinde çalışan bütün mühendislere, Mahrumiyet ve tehlike zammı adı ile normal ücretlerine ilâveten her gün ayrıca 19.00 lira ödenmektedir. İşletmelerde elbette bilgi ve kabiliyete göre bir ücret kademelendirmesi olacak ve mühendisler diğer işçilerden fazla ücret alacaklardır. Gerçekte de mü-

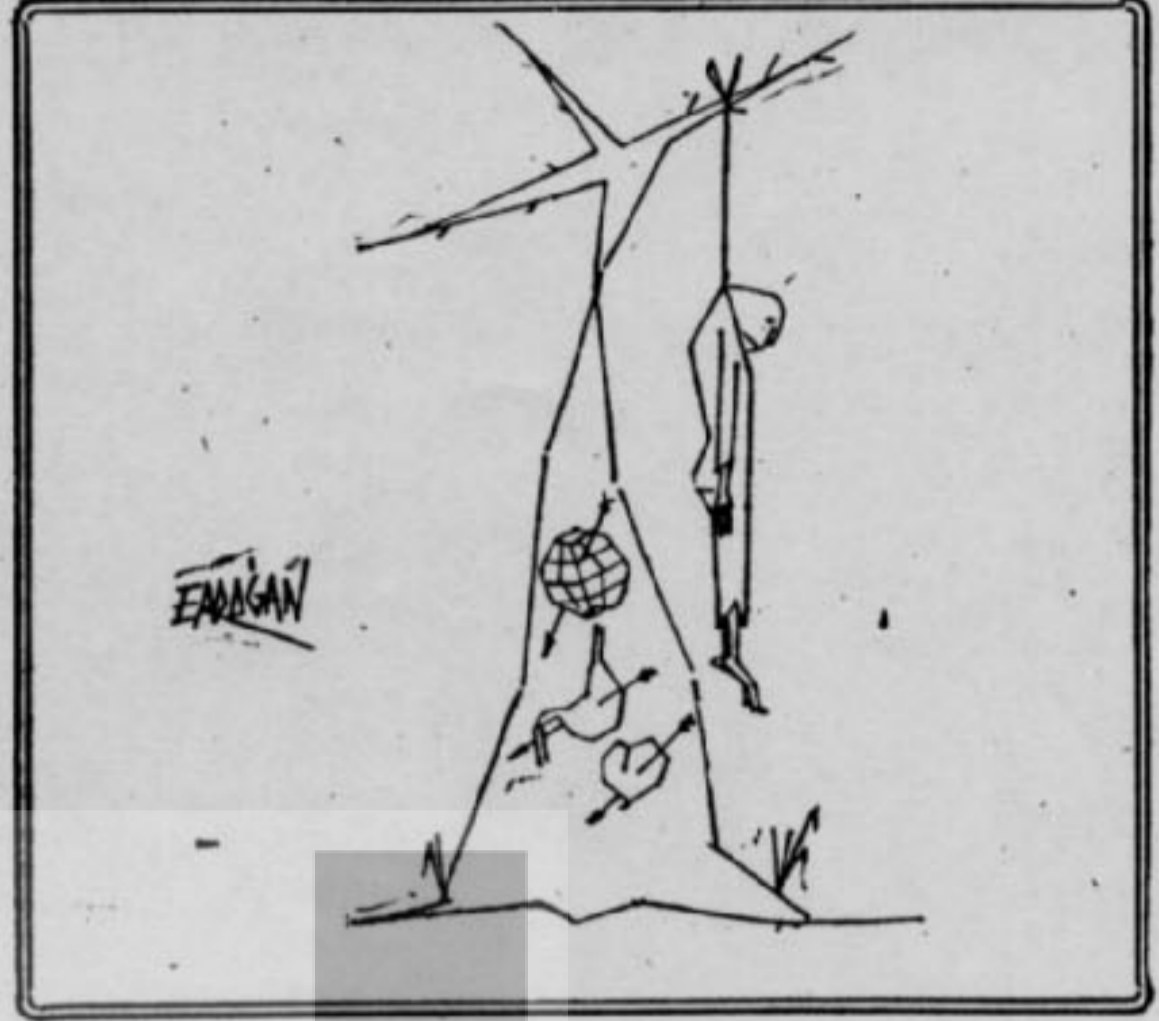
hendislere ödenen asgari gündelik 27.00 liradır, ve buna işçilerde söz etmiyorlar. Ama mühendislerle aynı mahrumiyet şartları içerisinde yaşayan ve çoğunluk işkazalarının olduğu geldiği makinelerin başında onlardan daha fazla tehlikeye maruz bulunan kendilerine bu hakkın tanımamışını insana değer veren görüşe ve sosyal adalet anlayışına sığdıramıyorlar. Üstelik Sendikanın, işçilere de ne isim altında olursa olsun, bu adaletsizliği giderecek bir prim verilmesi teklifini Fabrika Müdürü de yerinde görmüştü. Hatta bir de prim talimatnamesi hazırlayarak Ankaradaki Genel Müdürlüğün onayına sundu. Fakat Genel Müdürlük her ne sebeple ise bu talimatnameyi rafa kaldırdı.

Nasıl takdir

Geçenlerde yürürlüğe sokulan Liyakat Takdir Talimatnamesi de, ismini aldığı Liyakat ve Takdir un surlarından çok uzak bir görüşle hazırlanmıştı. Bir kere bu talimatname meden ancak işçilerin %30 kadarı faydalanabiliyordu. Halbuki işveren zaman zaman yaptığı tamimlerle işçilerin gayretli ve verimli çalışmalarını övüyor, kendilerine teşekkür ediyordu. Gerçekte bu yöndeydi. Daha 1961 yılı tecrübe aaliyetleri bile, işçilerin verimli çalışmalarıyla mu kavele değerlerinin çok üstünde ücretimde bulduklarını gösteriyordu. Bunun rakamlarla açıklaması yazının sonuna eklenmiştir.

Herhalde bu verim yüksekliği %70 i liyakatsiz olan işçilerle elde dilemezdi. Kaldı ki; İşletme Montaj devresinden işletmeye geçerken liyakatsiz görülen işçiler elemeye tabi tutulmuş ve işten çıkarılmıştı. Üstelik bu talimatname öylesine aksaklıklara sahipti ki; gerçekte liyakatlı sayılması gerekenler, haklı mazeretleri ile yıl içinde birkaç gün işe gelmedikleri için zam alamıyorlardı.

Nihayet bütün bu aksaklıkları sulh yolu ile düzeltemeyeceğini anlayan sendika topluluğu iş uyumsuzluğu çıkarmış ve İ-Hakem Kurulu nun % 5-15 oranında ücretlere sey yani zam yapılması kararına sendikadan önce işveren itiraz ederek konunun Yüksek Hakem Kuruluna git-

mesine sebep olmuştu. Bu da bardağı taşıran son damla oldu.

Yine itiraz

Sendikanın bu ücret adaletsizliklerinin giderilmesi talebine işveren iki yönden itiraz etmektedir. Yapılacak ücret artırıcı işlemlerin piyasa üzerinde enflasyonist tesir göstermesi ve işletmenin zarar etmekte oluşu.

Son tahminlere göre Kütahya'nın nüfusu elli bine yaklaşmaktadır. Bu yoğunlukta bir şehir piyasasına 17 bin işçi talebinin ne derece tesiri olacağı açıklanması gerekmeyecek şekilde meydandadır. Azot işçisi bugün eline geçen en az ücretle bakmağa mecbur olduğu kişilerle hayatını zor sürdürmektedir. 288 lira aylık ücrete yapılacak %15 zam tutarı ancak 42 liradır. Bu tutarın brüt olduğu da unutulmamalıdır. Yani işçinin eline yapılacak zamdan ancak 30 lira kadar bir fazlalık geçecektir. Ücret kademeleri yükseldikçe yapılacak zam oranı da %5 kadar düştüğüne göre ortalama bütün ücretlerdeki artış bu miktarın etrafında dolacaktır. İşçi bu parayla belki haftada bir defa yarım kilo et alacak, traş olacak, gazete okuyacaktır. Yani şimdiye kadar tatmin yetersizliği içinde bulunduğu zaruri ihtiyaçlarını ideale biraz daha yakın tatmin çaresi arayacaktır. Zaruri ihtiyaç maddelerinin çoğunluğu da narha tabi olduğuna göre (2000 X 20 = 60 000.—) liralık bir aylık talebin Kütahya Piyasasına, hele memleket piyasasına tesir edeceğini düşünmek sadece İktisat ilmini biraz fazla hikâyeye çevirmek olur.

Zararın altında kâr

İşletmenin zarar ettiği iddiasına gelince:

Gerçi bilançolarında her yıl bir miktar zarar görülmektedir. Fakat konu işletmenin kuruluş amacı yş nünden incelenirse, zarar olarak görülen kalemlerin aslında kârı ifade ettiği kolayca anlaşılır. Çünkü Azot fabrikası ortaklarına büyük kârlar sağlamak amacıyla kurulmuş bir işletme değildir. Türk tarımını kal-

kandırmak, tarım gelirlerini dolaylı olarak arttırmak hedefini gütmektedir. Bu yüzden sentetik gübre kullanımını teşvik için hükümet mali yetin çok altında fiyatlar tesbit etmekte (genellikle buğday fiyatına eşit) ve maliyetle satış fiyatı arasında ki farkı hazineden ödemekte yani sübvansiyone etmektedir. Bu usul hemen hemen sentetik gübre üreten bütün memleketlerce uygulanmaktadır. (İngiltere %48, Almanya % 14 oranında sübvansiyon yapmaktadır.)

Adaletli ücret vermek mümkün

Bu usulün memlekete sağladığı gayri safi milli hasıla hakkında bir fikir edinmek için basit bir hesap yapılabilir. Fabrikada yılda ortalama 110.000 ton sentetik gübre üretilir. Bu gübre özellikle buğday ekiminde verimi üç misli artırmaktadır. Bir ton buğday fiyatı da 550 lira olarak düşünülürse, Gayri Safi Milli Hasılat artışı (110.000 X 3 X 550 = 181.500 T.L.) olacaktır. Hani gübre bedava bile dağıtılsa, yine de işçiye adaletli bir ücret ödenmek imkanı olduğu açıkça görülüyor. Üstelik ürünleri sübvansiyone edilen işletmenin ne kadar fazla olursa, hükümetin ton başına yapacağı toplam sübvansiyon da artacaktır. Bu da bilançoda satış zararının yükselmesi demektir. Bu zararı sıfıra indirmek ancak üretimi sıfıra eşit kılmakla mümkün olur. Yani satış zararının yüksekliği işletmenin verimli ve işçilerin başarılı çalıştığını bir belirtisidir. Ne var ki; Sübvansiyon sonucu meydana gelen gayri safi milli hasılanın kaçta kaç devlet hazinesine girmekte ve kamu yararına kullanılmaktadır? Azot işçisinin 288 lirasından çatır çatır vergi kesilirken, yılda elli bin lira kazanan toprak ağasından kesilmemesi bu sorunun cevabını şüpheli kılmaktadır. Belki de devlet kasasına, yaptığı sübvansiyon tutarı bile zor dönüp gelmektedir. Amma bunun suçlusu herhalde işçi değildir.

Özkal YICI

SENDİKA VE GREV HAKKI DÜŞMANLARI

Amerika AID Teşkilâtı ile Bakanlıklararası Produktivite Merkezi 10 İktisadi Devlet Teşebbüsü ile işbirliği yaparak 3-7 Haziran 1963 tarihleri arasında bu teşebbüslerden gelen Sosyal İşler ya da Personel Müdürleri ve benzerleri için bir Toplu Pazarlık ve Grev semineri yapmışlardır.

Ders verenler: Çalışma Bakanlığı Hukuk Müşaviri, İstanbul Milletvekili Coşkun Kırca, İşverenler Konfederasyonu Genel Sekreteri, Kavli fabrikası Umum Müdürü İbrahim Üzümcü, Amerikalılardan R. Hadsel, R. Chislett ve Mc. Co-nagle.

Kavel kahramanı Üzümcü, grevden hiç ders almamış sanki. Grevi bir anarşi ve sendikacıları da anarşist olarak göstermekten çekinmedi. «İşçiler baskı altında olmasa biz onlarla çok iyi geçiniriz. Ne var ki bazı sendikacılar bunu söylüyor.»

Yani Bay Üzümcü şunu demek istiyordu: Sendikalar olmasa biz işçilerin hakkından gelmesini biliriz. Yılbaşı ikramiyesini vermeyiz

ücretini düşürürüz, v.b., v.b. Bu kanun çıkınca işçilerin haklarını sendikalar daha iyi arayacağından, kârlar azalacak.

Amerikalı psikoloji uzmanı Rad sal, Amerikan işverenlerinin kullandıkları taktiklerin üzerinde uzun uzun durdu ve sözlerini şöyle özetledi: Vermeye mecbur olarağınız şeyi, sendika istmeden verin ki, işçinin gözünde siz yüksek sendika alçalsın.

Amerikalı uzman Chislett, işverenlere bazı bilgiler, özellikle mallı yet üzerine, vereceğinden, sendikacı olan Sosyal Adalet muhabirinin seminere katılmamasını rica etmiş. Biz de nezaketen onun derslerine katılmadık.

Seminere katılanlara gelince: Çoğu kararsız gözüküyordu. Örneğin biri yeni kurulacak fabrikalarda bir süre için grev hakkı verilmemesini öne sürüyordu. İşçilerden yana olan biri ise, Üzümcü'nün işçi psikolojisi ne demektir, halâ öğrenemediği anlaşılıyor diyordu.

Yapılan İstihsal Ton	Fazla İstihsal	
	1 Gün	%
Amonyak	1595,59	226,79 7
Kesif Nitrik Asit	230,4	30,17 15
Kireçli Amonyum Nitrat	66360	70,70 7
Teknik Amonyum Nitrat	143,06	15,83 43

ÜCRETLER VE SENDİKALAR

I. Plân ve ücretler

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Plânı'nın 108. sahifesinde, 4. —b. —(e) ve (5)'de şöyle denmektedir:

«Bölge ve işkolları için sosyal adalet ilkelerine göre tesbiti gereken en az ücretlerin üstündeki yükselişler, verimlilik artışına bağlanacaktır. Bununla ilgili olarak işçilerin verimlilik çabalarını teşvik edecek ücret sistemlerinin benimsenmesi desteklenecektir. Sanayi dallarının şartlarına göre değişmesi tabii olan ücret sistemlerinin seçimi toplu pazarlıkların konusu olacaktır.»

«İş hayatının çeşitli problemleri hakkında açık bir politika yürütülmesine yarayacak araştırmalar yapılacak. Yapılan araştırmaları birleştirip değerlendirecek, güvenilir sınıf istatistikleriyle işçi ve işveren sendikalarına yayımlanacak bir büro kurulacaktır.»

2. 1963 Yılı Programı

1963 Yılı Programının 61. sahifesinde, b.—(1)—(c) ve (3)'de de şöyle denilmektedir:

«Bölge ve işkolları için sosyal adalet ilkelerine göre tesbiti gereken en az ücretler üstündeki yükselişler, verimlilik artışına bağlanacaktır. Toplu pazarlıkla seçilecek teşvikli ücret sistemleri bu ilkeyi gerçekleştirecektir.»

«İş hayatına güvenilir bilgileri gereği gibi sağlayacak bir araştırma bürosu kurulması konusu ele alınacaktır.»

II. Bugünkü durum

1. Verimlilik (Prodüktivite) artışı kim ölçülecek?

En az (asgarî) ücretlerin üstündeki ücret artışları, plâna göre, verimlilik artışına bağlanacak ise, bu artış kim ölçülecektir?

Devlet İstatistik Enstitüsü bunun yapacak durumda olmadığını kabul etmektedir. O zaman geriye Bakanlık Kararı Prodüktivite Merkezi kabıyor. Gerçekten bu Merkezin işidir verimlilik artışlarını ölçmek. Ve Meclis'te Karma Komisyonca bulunan tasarınsın da Merkezin görevleri arasında bu da şöyle gösterilmiştir:

«Millî Prodüktivite Merkezi Türkiye'de prodüktiviteyi ölçer ve yayınlar.» Fakat tasarının ne zaman kurulacağı belli değildir.

2. Verimlilik nasıl ölçülecek ve uygulanacak?

Buna göre, Hükümet, her yıl verimlilik artışlarını yayınlayacak mıdır? Ölçü işi, Türkiye çapında mı olacaktır, sektör çapında mı, yoksa işyeri işyeri mi? Bu yayınlama bir yol gösterme biçiminde mi olacaktır, yoksa böyle bir artışın ücretlere uygulanması için gerekli tedbirler mi alınacaktır? Yoksa Plândaki bu tedbirler sözden ibari geçmeyecek midir?

3. Büro kurulacak mı? Yukarıya Plânda aldığımız satırlar da adı geçen araştırma bürosu nerede ve ne zaman kurulacaktır?

Toplu pazarlık dönemine yakında gireceğimize göre, ya Hükümet, ya da Devlet Plânlama Teşkilatı yukarıdaki soruları kısa zamanda cevaplandırırsa, sendikalar da çalışmalarını ona göre düzenleyebilirler.

III. Ücret artışlarını salt verimlilik artışlarına bağlamak doğru değildir

Görüş şudur: Enflasyon işçi ücretlerinin, verimlilikteki artıştan daha fazla artması yoluyla başlar. Sendikaların baskısıyla ücretlere zam yapmak zorunda kalan işverenler, bu artış fiyatlarına yansıtırlar. Fiyatların yüksel-

mesi, kısa bir süre sonra ücretlere yansıyan zammın yerini alacağından sendikalar yeniden zam isteğinde bulunurlar ve böylece ücret-fiyat yarışması başlamış olur.

Âdil bir gelir dağılımı olsa idi gelirin dağılımının değiştirilmesi mümkün olmasaydı, nüfusun ve çalışanların bünyesi değişmeseydi ve fiyatlar da hiç artma meydana gelmeseydi, yukarıdaki görüş tartışılabilirdi. Fakat özellikle, Türkiye gibi ülkelerde ücretlerdeki artışları verimlilik artışlarına bağlamak ve bundan başka bir yolu doğru görmemek, şu nedenlerden doğrudur değildir bizce:

1. Birinci Beş Yıllık Kalkınma Plânı'nın 49. sahifesinde şöyle denilmektedir:

«.. İşçilerin de 1950—1960 devresi boyunca adam başına Gayrisafi Millî Hasıla içindeki paylarını ortalama olarak yüzde 10 oranında kaybettikleri meydana çıkmaktadır. İşçi sayılmayacak kişilerin işçi statüsünde görünmeleri toplam işçi gelirlerine yansımaları zayıf sonuç, yanıltıcı bir duruma sokmuştur. Bu yanıltıcı görüşü düzeltilebildiği takdirde işçilerin gelir dağılımındaki kayıplarının dönemin ikinci yarısında da sürdüğü ve ortalama azalış oranının yüzde 10 dan daha yüksek olduğu meydana çıkacaktır.»

Sonuç olarak, tarım dışındaki işçi ve ücretlerin yaşama seviyelerinin yükselişinin, ortalama genel yaşama seviyesi artışına ayak uyduramadığı ve gelir dağılımından elde ettikleri kişisel paylarını bazı dalgalanmalar dışında sürekli olarak azalma eğilimi gösterdiği söylenebilir.»

Gelir dağılımının adil olmadığı ve hatta ekonomik kalkınma için en uygun bir durumda bulunmadığı meydandır.

Emekten yana olmayan, emekçilerin katılması ve denetlenmesi ile işleymeyen bir devletçilik sistemini uygulayan bir Hükümet iş başında iken, Plânda öngörülen biçimde, «bölge ve işkolları için sosyal adalet ilkelerine göre» en az (asgarî) ücret tesbiti mümkün değildir. Geçmişte ve günümüzdeki uygulamaya bunu gösteriyor.

2. Fiyat seviyesi kararlı değildir. Fiyatlar, ücret artışlarına bakmadan artmak eğilimindedir. Bu gibi fiyat artışları, zaten feci olan gelir dağılımını tüm kötüleştirir.

3. Hiç bir zaman unutulmamalı ki, toplumu bugün yöneten bazı güçler, sosyal «hasıla»nın işçilerin yararına dağıtılmasına hiç bir zaman yanaşmak istemeyeceklerdir.

4. Ücretliler ve maaşlılar, «büyük gruplara göre, gelirlerinin daha büyük bir bölümünü tüketim (istihlak) mallarına harcamaktadırlar.»

5. Ücret artışları, verimlilik artışlarına göre olursa, verimlilik ile ücretlerin arasında bir açılma meydana gelmez ki ücretlerde yükseliş sağlansın demektir. Başka bir deyişle, ücretlere yapılacak zam yeni meydana gelen bir kârdan doğacaktır. İşveren için de bundan iyisi olamaz.

Oysa, çağımızda, zamana gelmeden yapılan sosyal isteklerin teknik gelişmedeki rolü büyük olmuştur. (Zamana gelmeden sözü ile şunu anlıyoruz: İstek yapıldığında, ücretlere zam sonucunda kâr durumunun yeterli olacağı belli değildir.) Fakat bu isteğin zorunluğuyula, daha iyi organizasyona, makineleşmeye ve rasyonelasyona geç-

ilmek ihtiyacı duyulmuştur. Ekonomik ve sosyal politika daima birbirini etkilemiştir. İşin sosyal yanının daima öncelik taşınmasını istemek doğru olmayacağı gibi, önce ekonomik kalkınma, sonra sosyal kalkınma demek de yanlıştır.

İlerlemiş ülkelerde bile gerçek sendikacıların görüşü şöyle olmuştur:

«İster özel teşebbüsde, ister kamu teşebbüsünde olsun, beden ve fikir irçüerimizin açık içinde olmadıklarını kabul edelim. Bu durumu kıvançla kabül ediyor ve artık işçilerimizin alt hat yatta kalmalarını sağlayacak fazla ücret aldıklarını görüyoruz. Sendika çalışmalarının meyvelerini verdiğini çekinmeden söyleyebiliriz. Fakat bu ilerlemeye karşı, servet dağılımının bir rezalet olduğu gerçeğini değiştiren ne vardır ortada? Bir otomobile, bir buzdolabına sahip olmak, emeklerinden başka bir geçim araçları olmayan işçilerimizin, haklarının ancak bir parçasını aldıkları gerçeğini değiştirmi? Bir işçiye, yaşayacak kadar ücret ödemek demek, adaletin sağlanması demek midir? Bir işçinin televizyonu v.s. demek, sosyal «hasıla»nın adil dağılımına gidilmiş demek midir?» (Alman İşçi Konfederasyonu Başkanı Rosenbergin bir konuşmasından alınmıştır.)

IV. Türk sendikacılarının tutumu ne olmalıdır?

Sendika mücadelesi sosyal bir mücadeledir. Ücretlerin artışı sendikalar ile işverenler arasındaki bir kuvvet mücadelesidir. Türkiye'de de işçilerin sömürüldüğü ve sosyal şartların genel ilerlemeyi (o da varsa) geriden izlediği ve dikkat edilmezse izleyeceği de bir gerçektir. Gelirler arasındaki fark korkunçtur. Onun için, yakında başlayacak olan toplu pazarlık döneminde, sendikalarımızın amacı, üyelerine sosyal ve ahlâki ölçülere uygun ve insanlığa yararlı bir hayat seviyesi sağlamak olmalıdır.

Sina PAMUKÇU

Bu yeni dönemde sendikacılarımızın şu noktalar üzerinde duracaklarını sanıyoruz:

1. PLÂN BAKIMINDAN

Sendikalar, Plânın başarıya ulaşmasında rol oynayacaklarsa, plânın yapılmasında, hem sendikalara, hem de işverenlere danışılmalıdır. Çağımızda, sendikaların her gün biraz daha çok ekonomik kalkınma çabasına katıldıklarını görüyoruz. Plânlama ile ilgili organizasyonda buna göre değişiklikler yapmak gerekir. Bu değişiklikler sonunda kurulacak ve çeşitli grupları temsil edecek sosyal ekonomik konseyler ve benzerlerinin sendikalar için yararlıdır. Çünkü ekonomik siyaset «nüfuz» etmelerini sağlar sendikaların.

Dikkat edilecek bir nokta da sendikaların bu işteki rollerini çok ileri götürmeleri gerektiğidir. Buradaki tehlike, güçsüz hükümetlerin, hoş gitmeyen tedbirlerin sorumluluğunu sendikalara yüklemeleri ve «bu kararlar alınırken sendikalara da danışmıştık» demeleri ihtimalidir.

2. TOPLU PAZARLIK BAKIMINDAN

Sendikalarımız ücret artış isteklerinde şunları ileri süreceklerdir:

a. Verimlilik artmıştır bundan işçiler de haklarını almıştır.

b. İşçiler ulusal gelirdeki paylarını arttırmalıdır. Bugünkü durum çok bir haksızlıkla karşı karşıya olduğumuzu göstermektedir. Bunun için temel değişiklik gereklidir.

c. Para ücretleri sabit kalmış, fiyatlar artmıştır. Artan fiyatlar karşısında işçilerin hayat seviyesi düşmüştür bunun düzeltilmesi gerekir.

Özellikle, sonuncu istek memleketimizde bir iddiadır ve toplu pazarlık yapılması gerekir. Fakat, çeşitli nedenlerden, bu mümkün olmazsa o zaman ayrı ayrı yapılacaktır.

Bakalım yakın gelecek ne olacaktır?

Not: Bu yazının yazılmasında İstanbul'da bilim adamı Dr. Nedret İnan'ın fikirlerinden de yararlandım.

**YURDUN VE DÜNYANIN
DÖRT BUCAĞINDA
REKLÂMLARINIZ İÇİN
BASIN İLÂN KURUMU
Genel Müdürlük
Cağaloğlu, Türk Ocağı Caddesi No: 1
İSTANBUL
Telefon: 22 43 84 — 22 43-85 Telgraf
Adresi: BASINKURUMU**

ŞUBELER	DIŞ MUHABİRLER	BASINKURUMU
Istanbul	A. B. D.	İsviçre
Ankara	Almanya (Federal)	İsviçre
Izmir	Avusturya	İtalya
Adana	Avustralya	Japonya
Bursa	Belçika	Lübnan
Diyarbakır	Bulgaristan	Macaristan
Erzurum	Çekoslovakya	Norveç
Eskişehir	Danimarka	Pakistan
Konya	Fransa	Polonya
Zonguldak	Hollanda	Portekiz
	İngiltere	Romanya
	İspanya	Yugoslavya
	İsrail	Yunanistan

(Basın 7869)

Yunanistan buhranlı bir devre içinde

İlk bakışta bir paradoks gibi görünen, bizim basının da bunu böyle görüp yorumladığı Yunan buhranı aslında 2. Dünya Savaşı sonrası bu memleketle müşahade olunan gelişmelerin ve bu gelişmelere etken olan çeşitli sosyal — ekonomik ve politik olayların tabii bir sonucudur. Gerçekten de Parlamente'ya büyük bir çoğunlukla hakim, başlıca olduğu dünya siyaset kampanyasının sözcüğü devletlerin de tam desteklenen, memleketin iç durumunda söz ve karar sahibi bir hükümetin, Kraliçesinin İngiltere'ye yapacağı gezinin yapılması konusunda doğan «entipüsten» bir anlaşmazlık neticesinde istifa etmesi akla yakın olaylardan olmasa gerek. Buhranın tahlilini yapmadan önce tek bir Atina gazetesinin tek bir nüshasından derlediğimiz bir iki haberin özetini okuyucularımıza sunmayı faydalı bulduk:

1 — Amerikanın büyük tirajlı haftalık Saturday Evening Post gazetesi altı sütunluk «Yunanistan Trajik Bir Çelişmeler Ülkesidir» başlığı altında yayınladığı dö künanter bir makalesinde Yunan köylüleriyle kuralıca Frederika'nın yaşantılarına ait örnekler vermek te, bu örnekleri tipik resimlerle süslemektedir. Makalede büyük Yunan şehirlerinde müşahade edilen ekonomik kalkınma görüntülerini Yunan köylü ve işçilerinin acınacak yaşama ve çalışma koşullarıyla kıyaslanmakta. Başbakan Karamanlis'in haklı olarak emekçilerin öfkesine hedef olduğu açıklanmaktadır. Yunan halkının kraliçesine karşı küskünlüğü günden güne artmaktadır diye yazıyor bu gazete.

2 — Lord Russell'in «Yükler Komitesi'nin Ağustos ayı içinde Yunanistan'a bir «Barış Çıkartması» yapacağı bildirilmektedir. Bu teşebbüs Hiroşima'ya ilk atom bombasının atıldığı 6 Ağustos günü ya pılacaktır. Komitenin bildirisinde en az 100 kişilik bir otomobil kafilesiyle İngiltereden hareket edecek, Avrupayı geçerek Atina'ya varacaktır. İngiliz barışseverleri yolda diğer ülkelerin barışseverleriyle işbirliği halinde toplantılar tertip edecek, gösteriler yapacaktır. Bildiride belirtildiğine göre şayet Yunan hükümeti Atina toplantısına mâni olmak isterse, «Bu yasağa itibar edilmeyecektir.» Barışseverler Yunan hükümetinin muhtemel hudut dışı etme emrine riayet etmeyecekler, herhangi bir başka müdahaleye de boyun eğmeyecekler. Bildiri şöyle demektedir: «Şayet kafilenin Yunanistan'a girmesine mâni olunmak istenirse barışseverler zora başvurmadan hududun elverişli herhangi bir noktasından Yunanistan'a girmeye, Atina gösterisini mutlaka başarı ile yapmaya çalışacaklardır.»

3 — Yunan vefiahtı Konstantin'in Danimarka prensesiyle evlenmesi bahsinde Danimarka gençleri yayınladıkları bir bildiriyle bazı şartlar ileri sürmektedirler. Bun-

lar arasında onbeş senedenberi hapsede yatan yüzlerce siyasi mahkûmun affı, terör rejimine son verilerek Anayasanın ve kanunların tarafsızlıkla uygulanması, gayri meşru olarak tanıyan Karamanlis hükümetinin yekine serbest seçime ve halkın iradesini temsil ederek gelecek bir hükümetin geçmesi gibi istekler vardır...

4 — Hükümetin istifasından önce basın tarafından yapılan araştırmalar, muhalefetin sayısız sağlam delillere dayanarak gayri meşru ilan ettiği Karamanlis iktidarının ayrıca yarı gizli terör teşkilatlarıyla işbirliği yaptığı, bu faşist karakterli örgütleri mad deten ve manca desteklediği de sabit olmuştur. Bu teşkilatların elde edilen tutukları, yazışmaları, üye kimlik kartları, üyelere ve riflen gizli direktifler, Nazilere, SS Taburlarına ve diğer benzeri kuruluşlara kıyasla korkunçtur. «Hücum Komandoları», katatas biçimindeki amblemleriyle bu örgütlerin polis ve diğer güvenlik

Karamanlis
— Tutumu iflâs etti —

teşkilatlarıyla işbirliği yapmakta, «komünizm düşmanlığı» maskesi altında bütün ilerici ve zinde kuvvetlere karşı her türlü vasıtaya başvuracak rahatca saldırmaktadırlar. Bunlardan şimdiye kadar açığa vurulan ikisinin adları şunlardır: «Komünizm karşı Yunan Haçlı Seferi», «Panellen Millî Haçlı Seferi». Millîvekili Dr. Lambra kiş'in katili Kocamanis'in de bu örgütlerden birinin üyesi olduğu tahkikat sonunda anlaşılmasa bulunmamaktadır. Bu teşkilat üyelerinden birinin ele geçen ve gazetede fotoğrafı yayınlanan kimlik kartının arkasında aynen şöyle yazılıdır:

«1 — Bu kimlik kartının normal olarak kullanılması veya gösterilmesi yasaktır. Hamill ancak teşkilat üyeliği niteliğinden doğacak bir meseleden dolayı kartımı mâ hasıran Polis ve Ordu makamlarına ibraz etmek selâhiyetini haizdir.. 2 — Bu kimlik kartının hamilli resmi emniyet teşkilatlarına elden gelen her türlü yardımı yapmaktan mükelleftir.» Kurucuları ve yüksek idare kademelerinde kilit noktaları tutanları 2. Dünya Savaşı sırasında ve Yunanistan faşist

istilâsı altında inlerken düşmanla işbirliği etmiş hainler olduğu isimler verilmek suretiyle halkoyuna açıklanmış bulunmaktadır. Araştırmalar şu sonuçları vermiştir:

A — Bu iki örgütle diğer benzerleri tanınmış işbirlikçi hainler tarafından kurulmuştur. Hükümet tarafından açıkça desteklenmektedir. Görevleri sarıh olarak «Emniyet ve Ordu İnzibat Kuvvetlerine» her türlü yardımcı yapmaktır. Aday üyelere emniyet makamlarınca onaylı iyi hâli kâğıdı istenmektedir.

B — Bu örgütler «komünizm düşmanlığı» maskesi altında nas yonal sosyalist nazariyeleri propagandasını yapmakta, Hitler metotlarını taklit etmekte, SS taburlarının aynı olan «Hücum Komandoları» kurmakta, üyelerinden «çelik disiplin» istemekte, her halükârda ve durumun göstereceği ihtiyaca göre gayelerin gerçekleştirilmesi için «her vasıtaya başvurmak» görevini yüklemektedir.

Yukarıda özet olarak verdiğimiz haber ve bilgilerin okuyucularımıza Yunanistan olayları kıyasında doğru tahliller yapmaları na yardımcı olacağını umuyoruz. Çeşitli kanunsuzlukların, suikastlerin, terörün, haksızlıkların istismarcılarının at oynattığı, millî gelirin bölünüşünde bizden aşırı kalmayan bir yanda mutlu bir azınlıktır her türlü nimetlerden faydalanmış, her türlü sorunsuzca sömürmeyi yürütebildiği, öte yandan emekçi halk kitlelerinin «propagandası yapılan aldatıcı refaha rağmen hayat standartlarının ve geçim şartlarının gün geçtikçe kötüleşeceği bir ortamda bulunmak tadır köşümüz ve dostumuz Yunanistan.

Avrupadan Nazizme ve Musolini faşizmine karşı en iyi örnek direnmelerden birini göstermiş olan Yunan halkı ve emekçileri savaş sonrası direnmeleriyle de politik ve sosyal şuur bakımından rüştünü ispat etmiştir. Bütün des teklemlere, yardımlara, kuvvetlere, aşılarına rağmen halkın ve emekçilerin bu şurfa mücadelesi karşısında, pek güçlü görünen Karamanlis'in gayri meşru hükümeti istifa etmek zorunda kalmıştır. Hikâye bundan ibarettir

Muhalefet ne istiyor:

Yine basınıımız Yunan muhalefet partilerinin derhal seçime gidilmesi hususundaki müstafi hükümet teklifini reddetmesini başka bir paradoks olarak yorumladı. Hükümetin istifasını ve yeni seçime re gidilmesini politika propagandanın dâiresinde dâiresine dolayan muhalefetin şimdiki tutumunu garip karşılayıp alay eder oldular yorumcularımız. Oysa gerçekler bambaşka. Muhalefetin istediği şunlar:

Derhal seçime gidilemez, çünkü çoğunluk sistemiyle hileli seçmen kütükleriyle, çürümüş bir yığın terör ve faşist teşkilatıyla işbirliği yaptığı sabit olmuş bir devlet idare sistemiyle hemen seçime gitmek memleketi yeniden bir çıkmaza sokacak, yeni seçim kanunsuzluklarına ve hilelerine yol açacaktır ki bu da memleket için onarılmaz felâketli durum yaratacaktır. Bu sebeple muhalefet dürüst seçimlerin yapılması için gerekli ortamı sağlayacak olan ve bütün siyasi çevrelerin itimadına lâyık yeni ve tarafsız bir geçici hükümetin istişasına getirilmesini, istifa eden hükümet tarafından yapılan yolsuzlukların ve bilhassa Selânik'te millîvekili Dr. Lambra kişin öldürülmesiyle

le sonuçlanan siyasi suikast olayının tahkikatının sonuca bağlanma halkoyunun aydınlatılmasını müstafi hükümetin işbirliği ettiği sabit olan faşist ve gerici karakterli terör teşkilatlarının kapatılması ve sorumlularının adalet önünde hesap vermesini, basın, söz ve toplanma hürriyetlerinin kayıtsız şartsız uygulanmasını, radyo nun partizanlıktan kurtarılıp tarafsız hale sokulmasını ve iç a sayışın sağlanması için gerekli tedbirlerin alınmasını...

Yunan emekçilerin alınterinden «cehiz» düzmeye çalışan oğlunun gönül serüvenlerini önlemek için iyice bir gelin arayan kiralıç ve kıralıca olan «istilâf» için komik yönü olsa gerek Yunan halkı demokratik ve hürriyetçi savaşı yürütüyor.

Irak'ta Arap-Kürt çalışması

Bugünkü Bağdat hükümeti ne muhtarıyet verecek kadar ne de Kürtleri isteklerinden vazgeçirecek kadar kuvvetlidir.

Irak ve Suriye ihtilâllerinin hemen sonrası Kahire'de yapılan birleşme toplantılarında; özellikle Irak ve Suriye heyetinin ısrarla Irak üzerinde durduğu bir teklifi, Nâsır ısrarla reddetmiştir. Irak ve Suriye şu teklifi ileri sürüyorlar da: «Birlik üyelerinden biri iç ya da dış bir düşmanın taarruzuna uğrarsa, diğer üyeler çağırılmak sızın duruma müdahale ederler»

Önemli olan dış düşman

Nâsır, bu teklifi şöyle yorumluyor ve reddediyordu: «İç düşman mevcut hükümeti devirmek isteyen bir siyasi ya da askerî bir hareket demektir. Böyle bir hareketi önlemek de hükümete düşer. Önüne miyecek kadar zayıf hükümetlerin diğer üyeler yardım ile ayakta tutulması ise o memleketin halkının zararına. Dış düşmana karşı sadece üyelerin değil bütün Arap memleketlerinin hatta Birleşmiş Milletlerin harekete geçmesi tabiidir.» Nâsır'ın devrilmek korkusu içinde oldukları rahatça söylenebilir. Bu her iki memleket için gerçekten de böyledir. İhtilâllerinin ilk günlerindenberi Baas'çılığın hakim olduğu bu iki memleket önce bu hakimiyetleri Nâsır'ılara kapırmak endişesi içinde kıvrılmışlardır. Ve işbirliği yaparak gerek ordudan gerek hükümetten Nâsır'cı unsurları temizlemişlerdir. Kahire'nin devreri ni gıcırdatarak seyrettiği bu temizlik bazı batılı devletlerin manevi desteği ile gerçekleştirilmiştir. Bu arada Irak, Barzani'nin her an bir harekete geçmesini önlemek için müzakere taktiksel bir oyala ma olarak kullanmıştır. Barzani bu arada üçlü birliğin en güçlü üyesi olacak olan Mısır'a kurulu cak birlik içinde Kürtlere tanınması gereken hakları anlatmak ve kabul ettirmeye çalışmıştır. Fakat, bu işte Nâsır'ın da atlatıldığı görüncü; Barzani kendi başının çaresine bakmak zorunda kalmıştır. Bu da isteklerinin kabul edilmesi için yeniden silâha sarılmaktan başka bir yol de ğildi.

İki iddia

Son durum: Devrilen Kasım'a karşı savaş açmış olan Iraklı Kürtler Kasım'ın yerini alan A-

Barzani
— Güç durumunda —

rife karşı da savaşlarını yürütme ğe karar vermişlerdir. Irak'ın yeni hakimleri de Kasım'ın yolundan gitmekten başka çare bulamamışlardır. Ortada iki iddia vardır: Barzani'ye göre Kasım'ı Kürtler devirmiştir. Irak'ın yeni yöneticileri ise bu şerefi kimseye paylaşmamaktadır. Oysa mesele kimin hakkı olduğunu çözmek değil; Kasım'ı devirmek şerefini paylaşmayanların, birbirini devirmek için kimlere dayandıkları ya da kimlere dayanacakları sorusuna doğru bir cevap bulmaktır.

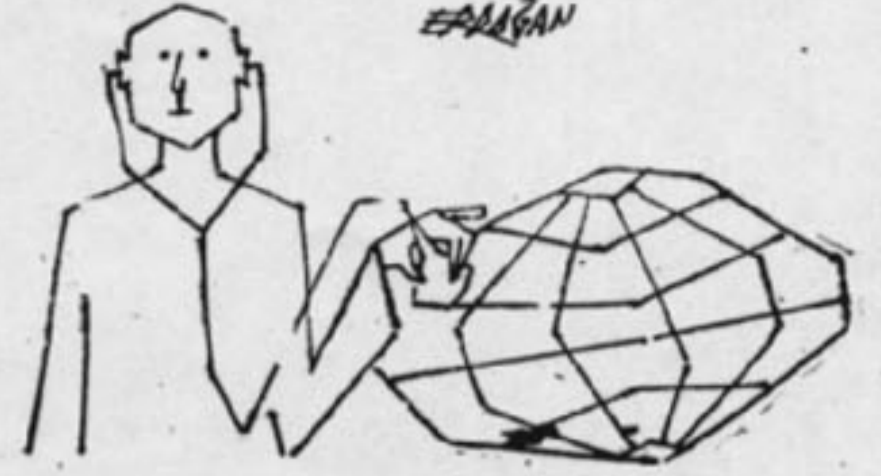
Nâsır'a karşı bile bazı tatılı büyüklerin manevi desteğini almış bulunan ve Suriye ile bağlarını kuvvetlendiren Irak idaresi; Kürtlere karşı da aynı çevrelerin desteğine güvendikleri söz götürmez. Irak'ın İngiltere ile yaptığı acele silâh anlaşması bu desteğin ilk adımı olsa gerektir.

Güç bir durum

Barzani'ye gelince, bu sorunun cevabı bir hayli güçleşmektedir. Bilindiği gibi Kasım devri ayaklanmasında Iraklı Kürtler daha çok bizzat Irak ordusunun silâh ve mühimmatından yararlanmışlardır. Kasım'ın kendi üzerine yitirmesine engel olduğu için Kuveyt'in, Kasım'ı yıpratması için İngiltere'nin de Barzani'yi desteklediği söylenmekteydi. Fakat şimdi durum değişmiş ve Barzani şu desteklerden mahrum kalmıştır. Iraklı Kürtlerin yeni destekler aradıkları ve ilk elde Irak yönetimine gerçek bir kin duyan Nâsır'da belirsiz bir destek buldukları gerçektir. Nâsır Iraklı arap kardeşlerinden gördüğü kötülük kadar mukabelede bulunmakta ve kinmiyecektir. Fakat halâ tutumunu doğrudan doğruya açıklamamaktadır. Barzani'nin temsilcisi Talabani'nin, Nâsırdan naklen söylediği müsbet sözler ise henüz yalanlanmamıştır.

Bu arada dikkati çeken bir olay Pravda gazetesinde çıkan ikinci başyazıdır. Resmî Sovyet görüşünü yansıtan bu başyazılar; Kürt ayaklanmasından bu yana yazılan ilk iki yazıdır. Ve Barzani'yi Bağdat hükümetine karşı tutan bir ifadesi vardır. Bu iki yazı batı başının çaresine bakmak zorunda kalmıştır. Batıların bu yönde bir gelişmeyi temenni etmedikleri açıktır. Her bakımdan durumun aydınlanması için çok beklemek gerekmeyecektir. Bu arada şaşıl mayacak olaylardan biri de Irak'taki hükümetin devrilmesidir. Bu ihtimal dışındaki Barzani'nin öldürülmesinden çok daha kuvvetlidir.

Kennedy İrk ayırımına son verebilecek mi?

Amerikada Siyah—Beyaz kavga şiddetini artırarak devam ediyor. Bunu Amerika'nın bir iç işi sayıp umursamazlık olmaz. Elbet bir bakıma Siyah—Beyaz kavgası Amerikanın bir iç işidir. Çünkü Amerikalılar arasında bir meseledir. Ama bir bakıma da bütün insanlığı ilgilendiren bir meseledir. Günümüzde hiç bir mesele bir devletin sınırlarını içinde kalmıyor. İnsanlık ailesi bir bütün olduğu bilincine varmıştır. Gerçekten de dünyanın bir ucunda yolsuz bir iş olsa rahatsızlığını dünyanın öbür ucunda yaşayanlar da duyuyor. Bundan dolayı Amerikada hâlâ ırk ayrımı güdülmesine, yalnız Amerika lıları ilgilendiren bir iş gözüyle bakamayız. Uygur insanlık Kennedy'nin bu meseleyi nasıl çözümleneceğini duyarlıkla izlemektedir.

Bundan dolayı Alabama valisinin gerilemeye zorlanabilmiş olması, dünyada büyük bir ferahlık yaratmıştır. Ama federal kuvvetlerin himayesinde iki siyah öğrencinin

le cevap vereceklerdir. İkincisi, bu işe hemen son verilmediği takdirde Amerikanın dışardaki itibarı zedeleyecektir. Dış politikası zarar görecektir. Hürriyet, demokrasi önderliğine çıkan bir devletin kendi yurttaşları arasında en ilkel eşitlikleri sağlayamamış olması onu derhâl bir yalancı pehlivan haline düşürecektir. Atlantik İttifakının zayıf noktalarından biri de hiç şüphesiz Hürriyet bayrağının açmış olan büyük devletlerden

kininin hâlâ sömürgecilik etmesi, kiminin de daha Siyah—Beyaz ayrımını bile kaldıramamış olmasıdır.

Fakat ırk ayrımı güdüldüğü takdirde, Amerika asıl büyük bir sabırla yıllardır yürüttüğü Siyah Afrika politikasında zarar görecektir. Amerika sürül zenginliklerin uyuduğu bakır Afrika kıtasına nüfuz etmek kararını dadır. Eski çeşit sömürgeciliğin sona erdiğini bildiği için, Ameri-

ka Liberyada kurduğu köpüğü ba şından yararlanarak, diplomatik ve ekonomik şebekesini Siyah Afrikaya yaymağa çalışmaktadır. Baş şımsızlığa kavuşan yeni devletlerle ekonomik ve kültürel bağlar kurmaya uğraşır. Oysa Amerikada Siyahlara en ilkel yurttaşlık hak larının tanınmaması, böyle bir nüfuz politikasını boyuna engellemektedir. Nitekim son zamanlar da Siyah Afrika basını Amerikaya atış püskürtmeye başlamıştır. Bu

durumu giderek Amerikanın Afrikadaki umutlarını boşa çıkar makla kalmaz, yeni devletlerin aç ıkça Amerikaya cephe almaları sonucunu da doğurur.

Beri yandan Birleşmiş Millet ler Genel Kurulunda, yeni devlet lerin önemi gittikçe daha kuvvetle belirmektedir. Yeni devletlerin hemen hepsi beyaz ırktan olmayan halklardan kuruludur. Amerikada beyaz olmayanlara düşmanca dav ranılması, bunların hattâ insan dan sayılmaması ve böyle bi akı ma hükümetin kesinlikle karşı koymaması, Genel Kurul çoğunlu ğunda Amerikanın beklemediği tepkilere yol açabilir.

Bütün bu nedenlerden dolayı Kennedy'nin seleflerinden daha ciddi davranması ihtimali bize kuvvetli görünüyor. Bununla beraber Kennedy'nin yıllardır ırk düş manlığı ile beslenmiş ve Amerikan halk oyunda küçümsenmeyecek bir ağırlık teşkil edenlerin tepkisi ile karşılaşacağı da şüphesizdir. Hatta bu tepkiler küçük bir or anlık ta olsalar, bizzat siyahların

İNGİLTERE, BİRLEŞİK AMERİKA VE SOVYETLER

Buğün yeryüzünün başlıca iki meselesi «Atom denemelerini yasaklama» ve «Karma mürettebatlı ve çok taraflı Nato nükleer kuvveti kurulması» meseleleridir. İngiltere Birleşik Amerika'nın ayrılmaz, canberaber müttefikidir. Amma bu iki meselede de İngiliz görüşü ve düşüncesi, canberaber müttefikten ziyade Sovyetler Birliği'nin görüş ve düşüncelerine yakın bulunmaktadır.

Başbakan Hruşçov, Başkan Kennedy ve Başbakan Mac Millan'a nükleer denemeler yasası konusunda birer mesaj göndermişti. Bu mesaj metni açıklanmadı amma Amerikan kaynakları mesajı karşı mutadları olan menfi tavrı takinmadılar, sadece Başkan ile İngiliz Başbakanın, Sovyetler Birliği Başbakanına, iki taraf arasındaki görüş farklarını gösteren mecalde bir ortak cevap vereceklerini açıkladılar. Bu cevap gönderildi ve Moskova'da tesiri müsbet oldu ki, Başkan Kennedy, 10 Haziran günü kendisi ile Sovyet Başbakanı Hruşçov ve İngiltere Başbakanı Mac Millan'ın nükleer denemelerin yasak edilmesi konusunda ilk hazırlıkları yapmak üzere Temmuz ayı içerisinde Moskova'da bir yılisek kademe konferansının toplanması hususunda mutabakata vardıklarını açıkladı.

Bu beklenmeyen haber Barışçı çevrelerde büyük bir memnuniyet yaratmıştır. Malûmdur ki İngiliz Hükümeti bu anlaşmanın tahakkuku için var kuvvetini sarf ediyor, Cenevre'deki silahsızlanma konferansındaki İngiliz murahhas heyeti de, aynı konuda oluncu gücü ile çalışıyordu. Moskova toplantısında İngiliz Başbakanının Amerikan — Sovyet görüşlerini uzlaştıracığına, bunun için gerekirse Sovyet tezini destekleyeceğine inanıyoruz. Esasen Mr. Mac Millan, bir kaç defa bu temayülünü açıklamaktan da geri kalmamıştır.

İkinci meseleye, yani karma mürettebatlı çok taraflı Nato nükleer kuvveti kurulması meselesine gelince; yarınki İngiltere, yani İşçi Partisi buna «açıkça aleyhtar»dır. Şimdiki hükümetin «tarafdar» olduğunu gösteren bir delil ise ortada hiç yoktur. İzah edelim:

İngiltere'de bir gelenek vardır. Kendisinaliktidara aday gören muhalif parti, aştâ bir kabine teşkil eder. Buna gölge kabine denilmesi mutadır. İşte bu kabinenin Dış İşleri Bakanı Mr. Patrick Gordon Walker, iki hafta evvel Birleşik Amerika'ya ziyaret etti. Başkan Kennedy, Dean Rusk ve Savunma Bakanı Mac Namara ile görüştü. Bu görüşmelerden sonra verdiği demeçte Amerikan idarecilerine «çok taraflı, karma mürettebatlı Nato nükleer vuruca kuvveti» kurmak hususunda acele etmelerini ihtar etti. Nihayet Mr. Gordon Walker,

Washington'da verdiği bir demeçte «Amerikan hükümeti liderlerine Nato için çok taraflı, karma mürettebatlı vuruca kuvvet filosu yerine Başkan Kennedy'ye tamamiyle Amerikan deniz elleri tarafından idare edilecek ve füzelele donatılmış Amerikan su üstü gemilerinden meydana gelecek bir filo kurulmasını teklif ettiğini» açıkladı. Kendisinin ve partisinin görüşlerini şöyle izah etti: «Ben ve Partim, Batı Almanya'yı nükleer silâhlara çok yaklaştıracak karma mürettebatlı kuvveti kurmak lehinde değiliz.»

Bu zat Londra'ya döner dönmeyiz, nava alanında verdiği demeçte «gelecek seçimleri İşçi Partisi kazandığı takdirde, Birleşik Amerika'nın çok taraflı Nato nükleer kuvveti kurulması yolundaki politikasını değiştirebileceğini» söylemiş ve demiştir ki: «İşçi Partisi ile Amerika Birleşik Devletleri Hükümetinin, çok taraflı bir kuvvet kurulması konusunda aynı görüşü paylaşmadıkları bir hakikattir. Eğer şimdiki İşçi Partisi iktidarda olsaydı, Atlantik'in öbür tarafında da bazı fikir değişiklikleri olabılırdı.»

Bütün bunlar gösteriyor ki, yarınki İngilteresi «Karma mürettebatlı çok taraflı Nato Nükleer Kuvveti» plânına aleyhtardır, hattâ düşmandır. Bu günkü İngiliz Hükümeti acaba ne fikirdedir?

Mr. Gordon Walker'ın açık konuşmaları, Amerikan ricalini belki endişelendirmiş, fakat muhakkak düşündürmüştü olacaktır; Amerikan Deniz Harekât Dalresi Başkan yardımcısı Amiral Claud Ricketts'i İngiliz hükümeti ile temas için Londra'ya göndermişlerdir. Amerikan Amirali, üç gün İngiliz ricalini «çok taraflı karma mürettebatlı Nato nükleer kuvveti ne» katılmaya ikna için uğraşmıştır. Bu gayretin sonucu şu olmuştur. «İngiliz yetkili kaynaklarından bildirildiğine göre İngiltere, Amiral Ricketts'e «ne evet, ne de hayır diyecektir.»

Bunun açık mânâsı, İngiltere'nin tutumunun «menfi» olduğudur. Eğer İngiltere bu kuvvete taraftar olsaydı, Amerikan Amiraline kolayca «evet» diyebilirdi.

Malûmdur ki Sovyetler Birliği, böyle bir kuvvet kurulmasının şiddetle aleyhindedir. Bu noktada İngiliz görüşü Sovyet görüşüne yaklaşmaktadır.

İşçi Partisinin lideri Mr. Harold Wilson ve Mr. Gordon Walker, şimdiki Moskova'da Başbakan Hruşçov ve diğer Sovyet idarecileriyle sohbet halindedir. Bakalım bugünkü Rusya ile yarınki İngiltere'nin temasından ne çıkacak?

A. İhsan BARLAS

Ayaklar altında bir zeno

bile gelebilir. Nitekim Amerikanın siyahları teması bir dernek başkanının, ırk ayrımını lehinde olduğunu hayretle öğrendi yoruz.

DOST YAYINLARI

Şimdiye kadar çıkanlar,

- 1 — Altı Kardeşler,
 - 2 — Cimri ile Cömert
 - 3 — Talih Kuşu,
 - 4 — Kahkaha Sultan,
 - 5 — Öksüzöğlen,
 - 6 — Nalirci Padişah,
 - 7 — Altın top,
- Her kitap bir liradır.

Kennedy meseleyi çözecek mi?

Üniversiteye yazılabilmiş olması, ırkçılığın kesin yenilgisi anlamına elbetteki gelmez. Kennedy idaresini çok zor işler bekliyor. İdare nin kesin kararlar alması ve bunları taviz vermeden uygulaması gerektir. Unutulmasın ki, Eisenhower'de Little Rock'a federal kuvveti yollamıştı. Hatta bizzat Kennedy daha önce de bu yola baş vurmuştu. Fakat bu silâh gösterileri uzun vadeli kesin tedbirler takip etmediği veya edemediği için, Siyah—Beyaz kavgası yeniden ve daha büyük bir şiddetle başlamıştır.

Bu sefer Kennedy'yi kararlı davranmaya zorlayan nedenlerin daha belirgin bir hâl aldığı görülmektedir. Birincisi, Amerikanın siyah yurttaşları uyanmışlardır. Siyahlar haklarına sahip çıkacak, ne istediğini bilen örgütlü bir sosyal kuvvet haline gelme yolundadırlar. Terör hareketiyle, cinayetlerle, linçlerle, sosyal bir hareketi durdurmak, bu harekete katılanları toptan sindirmek kimsenin elinde değildir. Hele tut sak hakların uyandığı ve kurtuluş hareketlerinin zafere ulaştığı tarihin şu döneminde, bu gibi düşüncesiz baskı hareketlerinin mutlaka yenilgiye uğraması mukadderdir. İrkçuların terör hareketlerine Kennedy son veremeyecek olursa, siyahlar şiddete s-der

SANAT- EDEBİYAT

Sait Faik Sanatçının toplumdaki yeri üstüne konuşuyor

1 — Sanatın halkın hayat realitesini aksettirici ve onun sosyal mücadelelerini destekleyici olması gerekliğine göre; memleketimizin sanatçıları bu görevlerini yapıyorlar mı?

— Bugünün sanatkarı halkın içinde bir seçim yaparak hikâyesini şirini, makalesini yazdığı içindir ki tirin el sualin iki yüzü-cepheci var Birincisini öyle sanıyorum ki, bugünkü matbuata bağlanmamış sanatkar yapıyor. Henüz de bir çok fedakârlıklar panahıdır! Bu sanatkar, halk denildi mi işçi tabakalarında olanı değil olmayanı, haksızlık göreni, kadir göreni; ıssızı, hakkı yenen, kahraman, konu, atmosfer olarak ele alıyor. O bir tarafta hak yiyeni mağruru, umursamazı, başkasının sırtından geçeni hiçvettiği içindir ki ancak içinde bir milletin daha iyiyetini daha nizamıyla, daha farksız gitmesi için arzusu bulunan pek az insanı ilgilendiriyor. Böyle bir sanatkarı bugünün ne matbuatı tutuyor, ne devleti, ne egoisti.. Böyle sanatkardan hemen şüphe ediyorlar. Ya «komünist», ya «avare», «serseri» damgasını yapıyorlar. Halbuki sanatkarın, hiç olmazsa bugünkü sanatkarın vazifesini, kendi yurdunda işsizlikle, dilencilikle, haksızlıkla, istismarcılıkla mücadele eder. Sanatkar bugün iyi şeylere gözünü kapaya bilir, yalnız kötülüğünü görür, diyeceksiniz. Evet zamanımızın sanatkarını en çok tahrik eden odu Devlet, işi iyi giden her ferde bu sanatkarı dikkatle takip etmesi lazımdır! Elinden gelirse sanatkarı kütüphanesi (1) görüşünden kurtaracak vazifelerini hatırlamalıdır. Sanatkar belki de yalnız ve yalnız bunlar için aralarına girmiştir.

Size bir misal vereyim: Tanıdığım bir adam var. Küçük bir fabrikası var. Kırk amele çalıştırıyor. Amelinin çalışması lazımdır. Müktessebesinde onları dokuz saat çalıştırmaktadır. Demek kırk saatlik bir haksız kâr var. Adamın bizim adada motorları, köş-

kü, şusu busu vardır. Çalışmış kazanmıştır. Ama kırk saat ne demektir bir düşünün. Kırk saati sekize taksim ederseniz beş eder değil mi? İşte size korkunç bir rakkam. Bu beş rakkamın köprü başında «yüzlerinin rengi uçmuş bes delikanlısı, belki de herşeyden elini eteğini çekmiş aza kanaat eder on ihtiyarı benim başımda İstanbulda 40. 100 - 800 işçi çalıştıran ne kadar müessesesi vardır, kimbilir; 1000 desek. 5000 insan eder. Şimdi kalkıp buna, bu realiyete bir konu bulsam da yazsam yâreceğim damga da komünisttir. Halbuki ne siyasetten anlarım, ne komünizmden çıkarırım. Halbuki bizim memlekette, haya melikesini, hazreti bil memkimin hayatını, pehlivan Ali amca'nın sergüzeştini, iki bin sene evvel aşk nâcerasına, yahutta meşhur bir hanen de bilmemkimle, meşhur bir tiyatro aktısı bilmemmenin Ayazpaşadaki Ziya beyin metresi Gülseren hanım tarafından bilmem ne pasajundan nasıl biletli olduklarının, beklerken de hürsüz yerine tutularak, karakola nasıl götürüldüklerinin bayağı hikâyesini yazınaktan başka çare yoktur. Bunu yapıyor halkın okunmamış insanını bu işsana yapılanları bulup yazmaya çalışıyor, burada muvaffak oluyorsa vâfesiğini yapıyor demektir. Benim bildiğim Orhan Kemal gibi, Bekir Sıtkı gibi İlhan Tarus gibi, Oktay Akbal gibi, Hacı Hasanoglu, Yaşar Kemal gibi isimleri birden — bire hatırlayamadığım matbuata yazı ve hikâye vermiyecek çok hikâyeci arkadaşlar çok şükür bu konuları ele almıyorlar. Okuyucuların ar da olsa bugünkü matbuat devilen manifatura, bakkaliye ticarethanesi açmış kısmından birşey beklemeden her şeye rağmen yazıyorlar. Ama ne zamana kadar dayanırlar bilmem; sanatkarın kafasının her türlü hürriyetine matbuat kapılarını açmadan bu arkadaşların vazifelerini gereği gibi yapmalarına imkân yoktur. Onbinlerce insanın okuma dâğı sanatkar sonunda ikinci bir mesleği varsa ya onun eline esir olur. Yahü parasızlıktan ve gıdasızlıktan ölür Öldükten sonra bir iki gün yâd edilir. Sonra da senelerce unutulur gider Kendim için değil ama, bezden çok daha genç arkadaşlar için anlayışlı sanata delicesine âşık, onu koruyucu bir matbuata ihtiyaç vardır. Herşeye rağmen çok namuslu bir vazife yapmakta olan arkadaşlara böyle bir matbuat dilerim.

2 — Günümüzde ileri dünya sanatçılarının ele aldıkları konular nelerdir?

Bugünün sanatkarı, ya cemiyetteki haksızlıkları konu olarak alıyor. Ya haksızlık edenleri hicvediyor. Ya bir üçüncüsü, düşünün adamın yalnızlığını, sarılacak birisini bulamamasını, boğulmuşunu tasvir ediyor.

3 — Millî Eğitim Bakanlığı Klâsikler yayımlarının, kültür hayatımızın gelişmesinde, sizce önemli olmuş

YEİS

Akşam üstleri geliyor
Tam insanlar işten çıkarken,
Salkım salkım tramvaylardan
Bir güzel çocuk yüzüyle gülüm-
süyor
Namussuz, akşam üstleri geliyor.

Neremden yakalıyor; bilmiyorum
Ben tam sevmeğe hazırlanırken
On altı yaşındaki sevgilimi,
Yirmi dört saatte bir
Sıcak bir lâf dinlemek isterken..
Rezil.. Tam o saatlerde geliyor!

SAİT FAİK
ABASIYANIK

modur? Bu yayımların bugünkü durumu sizce tatmin ediyor mu?

Klâsiklerden ancak pek iyi tanıdığım, türkçe yazılarını okuyup anlamlarını tercümelerini alıp okudum. Sabahattin Eyüpoğlunun ki gibi Orhan Velininki gibi, Nurullah Ataçın, inkilâpçiler gibi. Kültür hayatımızda önemi hiç olmaz olur mu? Günümüzdeki haline gelince kitapçı camekânlarına baktığımız zaman benim almam için dayandığımız arzu duyduğum şimdilik yok. Bakalım.

4 — Günümüzün fikir ve sanat dergileri hakkındaki düşünceleriniz nelerdir? Gerçek bir fikir ve sanat gazetesinin meseleleri ve amacı neler olmalıdır?

Dergiler daha çok isimlerini yapmakta olan arkadaşların mahabıdır. Şimdiki dergiler oldukça uyusuk haldedir. Bu da genç arkadaşlarımızın sanata delice tutkun olmalarından geliyor. Ya her yazıda daha olmazsa yazmayı veririz, ben o kadar sıkıntıya gelemem gibi bir hal. Ya'utta keöine müthiş bir itimat. Bir dergî bir fikir, bir dert yüzünden sevişen insanların toplandığı yer olmalıdır. Yoksa çabucak sonunda hiç bir şey olmadığı anlaşılacak olan şöret değil. Bu dergilerin amacı ve meseleleri ikinci sualimize verdiğim cevaptadır.

(Yeryüzü dergisi 15.11.1951)

SAİT FAİK İÇİN

En son geçen yaz Burgaz adasında görmüştüm. Beğenmemiştim halini: dudaklar büsbütün incelmış, kupkuru, beniz sapsarı.. İçimin burkulduğunu duydum. Ama insan kondurmak istemiyorduk.

Gençti daha. Ellişini bulmamıştı. Ölümü tabii görülecek bir yaş değil. Ama arkasında oldukça dolgun bir eser bıraktı: hikâyeler, iki roman bir şiir kitabı. Bunların hepsinin de o gün eserler olduğunu söylemiyorum, Sait Faik Abasıyanık deyişini, o canlı kaynaktan fıskırır gibi deyişini, ancak son yıllarda bulmuştu. Günden güne bir ilerleme, bir arlanma seziliyordu. Sait Faik Abasıyanık, kendisinden beslenen umutları gerçekleştiriyor, büyük bir yazar oluyordu.

Sait Faik Abasıyanık'ın eserinde ilk göze çarpan şey, yeniliğidir. Zoraki bir yenilik değil, zamanın anlamı, kavramı, zamanın yaşayan bir adamıdır o. Sanatına onun kadar bağlı az yazar tanıdım. Sanatı dışında bir işle uğraştığını görmedim. Üne ermiye bile özene medi, tanınmak için yazılarında başka hiçbir şeye başvurmadı. Burgaz adasında oturur, balığa çıkar, insanlarla konuşur, hikâyelerinin konularını toplar, hazırlanınca da oturur yazırdı. Edebiyatçılarla konuşmayı, uzun uzun tartışmaları girmeyi de pek sevmezdi. Kızdığı olurdu, o zaman da çıkışıverirdi. Söyledikleri haklı mı, haksız mı, pek araştırmazdı orasını, kendisini sanatını savunurdu.

Günümüz şiirinin başında Orhan Veli olduğu gibi günümüzün hikâyecilerinin başında da Sait Faik Abasıyanık vardı. İkisi de genç yaşta ölüp gittiler. Ama adlarının uzun zaman anılacağından, değerlerinin gündün güne daha iyi anlaşılacağından şüphem yok.

NURULLAH ATAÇ

SAİT FAİK'İN ESERLERİ

SEMAVER
SARNIÇ
ŞAHMERDAN
BİRTAKIM İNSANLAR
LÜZUMSUZ ADAM
MAHALLE KAHVESİ
HAVADA BULUT
KUMpanyA
HAVUZBAŞI
SON KUŞLAR
KAYIP ARANIYOR
ŞİMDİ SEVİŞME VAKTİ
AZ ŞEKERLİ
ALEMDAĞDA VAR BİR YILAN
TÜNELDEKİ ÇOCUK
MAHKEME KAPISI

Ölümünün dokuzuncu yıldönümü dolayısıyla Sait Faik'i saygıyla anıyoruz.

İNSANI SEVMEKLE BAŞLAR HER ŞEY

Sait Faik ve Arat

"SEVGİ PEYGAMBERİ"

DÜPEDÜZ BİR İNSAN

Said'i sadece hikâyelerinden tanıyanlar; neslimizin en değerli hikâyecilerini kaybettiler. Said'i şahsen tanıyanların kaybı ise çok daha büyüktür; çünkü Said ender rastlanan lezzette, kıvamda bir insandı. Hiçbir yapmacığa, tuçbir sahteliğe olmıyan düpedüz bir insan, sanki kendi hikâyelerinden çıkmış bir insan. Toprak kokan, deniz kokan, içi yıldız dolu bir insan. Sevdiği dostu uçan kuşa havaya, suya, toprağa her şeye bağlı bir insan. Ölümün lâfı edil di mi, hemen kaçardı. Onu en çok korkutan kelimeydi bu. «Yaşamak ne güzel» derdi, sık sık. Orhan Veli'nin acısı yetmiyormuş gibi bu da mı gelecekti başımıza? Anlaşıldı: Ölüm, şimdi bizim neslin peşinde.

İNSANI SEVMEKLE BAŞLAR HER ŞEY

Sait Faik bir «sevgi» peygamberiydi.

Kırk sekiz yıllık, içine en ufak bir haksızlık karışmamış, tertemiz bir ömrün akışından, içimize «insan sevgisi»nin o dık o tatlı, o aziz büyüsunü, en aslı tarafıyla bir o salabildi.

Büyük, büyük haksızlıklara, namussuzluklara baş kaldıran, hep zayıfın, hakkı yenmişin tarafını tutan, hikâyelerine serpili o «oturmaz düşünce»lerin kaynağını ararken, şu güzel düsturunu nasıl hatırlamazsınız:

«Sevmek, bir insanı sevmekle başlar her şey.»

CAHİT İRGAT

VEDAT GÜNYOL

"Ben denizi, balığı ve balık tutanı çok severim,"

BEN denizi, balığı, balık tutanı, ekmeğini denizden çıkaran insanı çok severim. Yine de, bütün gördüklerime rağmen, yarıdan çoğunu severim. Ama ben bütünün iyi olmasını lazım geldiğini hayal ederim. Sabahın köründe denize alışverişe, daha doğrusu kavgaya girenlerin bir takım dededen kalma taahhü veya haksız geleneklere bağlı olduklarını, bu gelecekte de kayık sahibine arslan payını hak olarak tanıdıktan sonra artık reis ünvanına layık olabilmek için bu gelenekten başka hiçbir haksızlığa tahammül etmeyeceklerini tayfanın ve çalışmanın hakkına büyük saygı ve titizlikle göz kulak olacaklarını sanır, reisle, mal sahibinin ayrı ayrı insanlar olduğu zaman reis gözüyle bakılanın tayfa ve kolancı denen insanlara karşı hiç olmazsa bir Okyanus vahşi adası bahkçı reisinin hak telâkkisi kadar bir hak tanımış olacağını umar, bu gece yarısından hemen sonra çıkılan tatlı işin babadan oğula geçen kanunlarıyla idare edildiği zehabım, catta idealini düşünür, ortalıkta daha hiçbir aydınlaşın, sabah sisinin bulunmadığı saatlerde —çok erken yattığım için— uyandığım zaman bu meseleğe girenlerin dünya yüzünde aldıkları «bahkçı» ismine derin bir sevgi ve saygı duyar yatağın içinde ateş gibi tayfalar, erkek reisler, namuslu kayık sahipleri ile dolu bir ada hayaliyle yeniden uyurdum. Belki de yarının hakkı ve insan dünyasının bir gelenek ve görenek itizi ile hak telâkki veya fikrinin oluşmasından doğacağı güveniyle, umud içinde kendi kendimi aldattır, yeniden uyumağa çalışırdım.

(Yaşayacak)

Başmuharririnizde aramakta usta idi:

«Yani nasıl bir dünya arzuluyorsunuz?»

Artık kızmıştım.

«Nasıl bir dünya mı? Haksızlıkların olmadığı bir dünya. İnsanların hepsinin mes'ut olduğu, hiç olmazsa iş bulduğu, doyduğu bir dünya. Hırsızlıkların, başkalarının hakkına tecavüz etmelerin, bol bol bulunmadığı. Pardon efendim. Bol bol bulunmadığı ne demek? Hiç bulunmadığı bir dünya.

Sevilmeye layık, küçüklük kızların orospu olmadığı, geceleri hacıgaların minicik kızları caddelerden yirmi beş lira pazarlıkla otellere götürmediği, her genç kızın namuslu bir delikanlı ile konuşabileceği, para için namus, ar, haya, hayat, gece, gündüz satılmadığı bir dünya. Muhabbet tellâllarının günde otuz lira kazanmadığı bir dünya. Sokaklarda sefillerin bulunmadığı bir dünya. Katmanın, kolun, çalışabileceği zaman insanın muhakkak doyabileceği, eğlenebileceği bir dünya. İçinde iyi şeyler söylemeye, doğru söylemeye selâhiyetler kırılan adamın, korkmadan ve yanlış tefsir edilmeden bu bir şeyler söyleyebileceği bir dünya.»

(Ay Isırsı)

Düzenleyen Asım BEZİRCİ

SİZDEN AYRI DEĞİLİM:

BEN hikâyeciyim diye sizden ayrı şeyler düşüncecek değilim. Sizin düşündüklerinizden başka bir şey de düşünmem. O halde bu adamın hikâyesi ne olabilir? Sakın benden büyük vakalar beklemeyin ne olur?

(Biraheadede ki Adam)

BU YÜZDEN HİKAYE YAZARIM

İŞTE konuşuyorlar. Ne konuşuyorlar acaba? Bir vapurun projektörü yarı aydınlık odayı ışık içine daldırıyor. Sevdiğim kız yemek yerken çirkinleşmiyor. O kadar şen, o kadar sıhhatli ki, yediğinin farkında olmuyor. Arkadaşımın yüzünde hep neşeli şeyler var. Ağzında bir lakırdı. Ne söylüyor merak ediyorum. İşte bu yüzden hikâye yazarım. İşte bu merak yüzünden hikâyeci geçirim.

(Kınahadada bir Ev)

İNSAN, YALNIZ SEN VARSIN

HER şeyin fakir elbiseleri gibi lime lime, nem almış sıvalar gibi parça parça döküldüğü zaman yalnız sen varsın insan. Yalnız sen varsın. Yalnızlığımın, ihtiyarlığımın, sevgililiğimin, egoizminin ortasında daha dün şehvetle sarıldığım, kokusundan haz ettiğim; yıldızları yandan çarklı, derin suları, heykelleri, gotik binaları, ağaçlık tenha yolları pek sevdiğim —yeşil yeşil kırmızı kırmızı, turuncu turuncu yanan işaret fenerlerini geride bırakıp isana, yalnız sana aşıkım.

Daha dün dudaklarını, tüyü kollarını, ağzının, kirli dirseğini; seftali, kaşar peyniri ekmek, kavun kavun kokan avucunu, memeni, gözünü öpmüştüm. Şimdi kaçırıyorsun benden. Soğuyuyum istiyorsun soğuyup da gebereyim. Yok ama yok! Yok hayatım yok! Kafamın içindeki tenhalığı, halimdeki yalnızlığı, karaciğerimdeki hastalığı, camıdaki kudretsizliği, sıvırlımdeki derin derin uyku ihtiyacım, bahane edebilir, sana da gider lanet şarkıları yazmaya çalışırım. Kim bilir belki de güzel bulanlar olur. Olur, olur ama gönlüm hâlâ sendedir sende

(Yandan Çarklı)

HERŞEY ONUNLA GÜZEL

İNSANSIZ hiçbir şeyin güzelliği yok. Her şey onun sayesinde onunla güzel. Bu da kıkada, bu günün güzelliği, gökte ay, uzakta güneşin bir billür bahçe gibi pırıltısı; hiçbir şey değil. Bütün bunlar kötü resimler gibi. Hayır, sevgilimden bahsetmiyorum. Onunla beraber, burası Allahın yaratamayacağı bir cennettir. Ama, onsuz da, başka insanlarla da burası yine güzeldi.

(Kendi Kendime)

BİR AHLAKSIZ OLACAK

BAKTIM, Zeyrek yokuşunun seddi dibinde uyumuş bir köpek. Yanına oturdum. Gözünü açtı. Böcül böcül baktı. Korca korca kafasını okşadım. Gözünü yumdu. Bir konfeksiyon da ben ona çektim. Dedim ki: —Oğlum patlak göz. Ben insanoğlu. Sen hayvanoğlu

Bundan milyonlarca sene evvel her ikimiz de kurttuk, solucandık, tek hücreli mahlûktuk. On dan evvel boşlukta bir tozduk. Sonra bak işte bu hâle geldik. Bundan sonra belki böyle kalırız belki değişiriz. Ama böyle kalmıyalım. Siz de betbahtsınız biz de. Evlerde uyuyanlar, pekler içinde uyuyanlar, kadın koynunda uyuyanlar, soba başında kıvrılmış bobiller de var. Lâstikten kemikleri, topları var. Hanımları atar, koşup ge tirirler. Sabahları kapıcıları gezmeğe çıkarırlar. İnsanlar var, sevdiklerini almışlar bu saatte koyunlarına, dalmışlar iki kişilik rüyalarına. Pekâlâ ne yapalım? Ama sen Zeyrek yokuşunda kuyruksuz, tüysüz, uyuz soğuktan titriyen bir sokak köpeği. Ben Panco'nun arkadaşı, başka hiç bir şey değil, yağmura vurmuş, uykusuz. Canı burnunda, yüreği Ağaççileği sokağında. Kafası Bomonti tramvay durağından yüz metre uzakta kirli bir yastıkta bir adamcağızım. Ne yapalım? Günün birinde dostluklardan, insanlardan ve hayvanlardan ve ağaçlardan ve kuşlardan ve çimenlerden yapılmış vazife hissi ile çarpan yüreklerle dolu bir âlemde yaşayacağımızı düşünelim. Bir ahlâkımız olacak ki hiç bir kıtap daha yazmadı. Bir ahlâkımız, bugün yaptıkları miza, yapacaklarımızı, düşündüklerimize, düşünceceklerimize hayretler içinde bakan bu ahlâkımız. O zaman seninle daha uzun dostluklar ederiz patlak göz. O zaman hiç merak

Dostum Panco da bana hak verecektir. Kilise ahlâkından söz açmıyacak. Dostluğun olağanüstü güzelliğini çocuklarına anlatacaktır

(Öyle Bir Hikâye)

PARA

PARA hiçbir zaman insanı adam etmezdi. İyisi mi, buldu mu, yemeliydi Yok«a bizim bilemeyeceğimiz bir görünüşe, bir ahlâka sapsınır insan. Bu ahlâkta yalnız, yalnız o para denilen şeyi her ne pahasına olursa olsun kazanmak vardı. Şeref de oydu. Ahlak da oydu. Namus da oydu. Bir bakıma, doğru da: Onunla satın alınmıyacak hiçbir şey yoktu: Pirlantasından insanına kadar. Şu Hasan Tahsin, iki yüz eflî lirayı onun aptallığı yüzünden —bir izetinefis meselesi yaparak— iade etmemiştii. Ama, bu akşam herhangi bir dalkavuşun herhangi bir lakırdısına yüz lira harcıyabilirdi. Bir güzel kıza beş yüz lirahak bir elmas hediye edebilirdi. Bir övünebilmek için bu gece üç yüz lirahak bir ziyafet çekebilirdi. Onun için Halit fazla üzülmüdü. Azıcık üzüldüyse bile, insanların bu hâle gelişinden doğan umutsuzluktan değil parayı bulamadıkları için. Aktöre ne bakarsın! Bulursam yerim, bulamazsam sürterim. Bulduğum zaman prens, bulmadığım zaman büyük aktörüm. Hasan Tahsin denilen namussuz ise, parası olduğu için adamdır. Olmadığı gün —hele bir olmıyagörsün— yeniden köpekleşecekti.

(Kumpanya)

SEVİŞMEDİKTEN SONRA

BU koca şehir, ne kadar birbirine yabancı insanlarla dolu. Sevişmeyecek olduktan sonra neden insanlar böyle birbiri içine giren şehirler yapmışlar? Aklım ermiyor. Birbirini küçük görmeğe, boğazlaşmaya, kandırmaya mı? Nasıl birbirinden bu kadar ayrı, birbirini bu kadar tanıyan insanlar bir şehirde yaşıyor?

(Lüzumsuz Adam)

NASIL BİR DÜNYA?

EN son bir gazeteye müracaat ettim. Başmuharrir cenaplarının karşısına çıktık. Siyasî kanaatlerimi sordu. Olmadığını söyledim. Hiç düşünmediğim şeyi bana soruyordu. Ne mebus olmak, ne de gazetede siyasî yazılar yazmak niyetinde idim. RÖportajlar yapmak, muhabirlik etmek için siyasî kanaatimin ne faydası vardı? Bazı insanlar ve kendim hakkında düşünürdüm. Hükümetler rejimler hususunda hiç bir fikrim yoktu.

AGIT

Ölmüş Salt
Deniz mevsiminden erken
Bunca sevgiden sonra
Ölmüş annesini öperken.

Ölmüş, eli ayağı uzak
Camların üstü buğu.
Ölmüş, çocuklar izni vermeden
Yüzünde sarışın çocukluğu

Yıldızlar gitmez, gün doğmaz,
Ölmüş hayal meyâl
Üşür balıklar hikâyelerde

Ölmüş,
Ağaç bir, gölgesi iki.
Ama neden ölmüş,
Ölmek yaşamaktan iyi mi ki.
FAZİL HÜSNÜ
DAĞLARCA

İNANIM, İMANIM

PARA!

Hadi canım sen del Sen onu benim külahıma anlat. Evet nü fusta kayıtlıyım ama, herşeyden önce patronum ben. Patron demek ne demek? Efendim?..

İşçinin parasını vaktinde ödemiyormuşum. Nasıl ederim kuzum? Şiş cüzdan, ruhsatlı tabanca demektir. Şiş cüzdan, erkeklik demektir. Şiş cüzdan, yiğitlik demektir. Şiş cüzdan, güzellik demektir. Şiş cüzdan, itibar demektir. Şiş cüzdan, şeref demektir. Şiş cüzdanın boşalması demek ne demek? Erkeklikten yiğitlikten, güzellikten, şereften, itibardan olmak demektir. Efendim?

Koltuğunuzun altında, kışını zın üstünde, en nazik yerinizde şiş bir cüzdan düşünün. Para cüzdanı, hesap cüzdanı. Oh ne mutluluktur bilerseniz. Rahatsızsınız bu yüksünüz, yiğitsiniz bilgilsiniz güzelsiniz yakışıklısiniz savgıda şersiniz. Açamıyacağınız kapı, karamıyacağınız engel yoktur Koltuk-mu? Geç efendim geç! Kadın mı? Aman efendim. İtibar mı? Sözü mü olur, canım! Dinim imanı para!

Diyorsunuz ki, işçinin parasını neden vaktinde vermiyorsunuz? Nasıl vereyim şekerim? Erkeklikten yiğitlikten, rahatlıktan nasi vazgeçerim kuzum? Onbin liranın ik... daha yanımda kalması er... benim ve yiğitliğimin iki gün bana sürmesi demektir. Cüzdan boş, ben sıfır! Dünyada bütün hünerim, bütün gücüm para dir benim Onu da işçiyeye verip kesekâğıdı gibi çöp kutusuna atırmam kendimi. Benim paradan başka bir varlığım yok ki

Ah, çok duygusuzsunuz siz! Bıraz hümanist olun kuzum. Kim pehlivandır pazusuna güvenir Kimi vazardır, kalemine güvenir Kimi bilgindir kafasına güvenir Kimi tokusudur, bacaklarına güvenir Ama ben hiçbir şey değilim ki... Borçlarımı günü gününe 3 deyecek olsam, emeği gerçekten değerlendirecek olsanız valla, söyemesem şunu bunu dolandırmam sam, şuna buna kazık atmamam emekçi «hak» dedikçe uykularım kaçmasa, sürü sürü avukatlar bu masam, halkın yüzde seksen' aç

Hüseyin KORKMAZGİL

gezmez, benim adamlığım oerde kalır be kuzum?

Vallahi çok anlayışsızsınız! İnsan birazıcık saygı duyar bu fakire be kuzum. Neyimiz var şu dünyada, parradan başka? Ah, dinim imanım parral Yesinler seni yavrulma Yesinler seni fistiğimi! Bana kıyma, beni yalnız bırakma sultanım!

«Lüks hayat»

Kiralar serbest olacakmış. Oh ne iyil..

Mal sahibi:
— Yayılan bakalım arkadaş, kavak gölgesi değil burası! Ya kirayı artırırsın, ya da pılım pırtım toplar, çekersin ferteğini; hadi bakalım!

Kiracı:
— Beni çıkarmanın alnım karışlarım! İşte mahkememin yolu.. Sen insansan ben de insanım Sen vatandaşsan, ben de vatandaşım Bir metelik fazla veremem sana..

Polis:
— Buyurun karakola!
Yargıç:
— Gereği düşünüldü..

Bakan:
— Bu yıl şu kadar hapishane yaptırılmasına karar vermiş ve bütçede şu kadar milyon lira ayrılmıştır..

Basın:
— Cinayetler birbirini kovalıyor..

Vatandaş:
— Şu memleket düzelmedi gitti!
Keloğlan:
— Vav benim köse sakalım.

Türkçesi bu!

Ben yürümesini bilirim beyler hem çok güzel yürürüm ben Keklik gibi sekerim ben turna gibi süzülürüm rahvan atlar gibi kayarım, otomobil gibi uçak gibi uçarım ben Ama, siz beni bana yorsunuz. Çünkü benim ayakta bılarım kötü. Bu partal pabuçlarla ben nasıl güzel yürürüm beyler? Bastığım yeri görmüyorsam topuklarım kan içindeyse sünet

çocukları gibi yürüyorsam suç bende değil beyler, suç bu partal pabuçlarda!..

Ben yürümesini bilirim beyler. Ama, siz beni kınayorsunuz. Çünkü benim giysilerim kötü. Bu yamalı şalvarla, bu çuval gibi ceketle ben nasıl güzel yürürüm beyler? Ben sol atıyorum ayağımı, şalvar beni sağa sağa çekiyor. İleri atıyorum, şalvar beni geri geri çekiyor. Bu berbat giysilerle ben nasıl güzel yürürüm beyler?

Siz beni kınayorsunuz. Ama benim ışığım yok, ben karanlıkta yürüyorum. Bu partal pabuçlarla, bu berbat giysilerle, bu karanlık bu kötü yolda ben nasıl güzel yürürüm beyler? Sağa sola yalpalyorsam, varacağım yere varamıyorsam, suç bende değil; beyler, bütün suç bu kötü yolda. Bu kötü yolda ben nasıl güzel yürürüm beyler?

Siz beni kınayorsunuz. Ama benim ışığım yok, ben karanlıkta yürüyorum. Bu partal pabuçlarla, bu berbat giysilerle, bu karanlık bu kötü yolda ben nasıl güzel yürürüm beyler? Sağa sola yalpalyorsam, varacağım yere varamıyorsam, suç bende değil; beyler, bütün suç bu kötü yolda. Bu kötü yolda ben nasıl güzel yürürüm beyler?

Bana gıcır gıcır kunduralar verin, bana sıkır sıkır yollar verin; bana ışık verin, bana yön verin bakın ne güzel yürürüm ben! Ben yürümesini bilirim beyler, hem çok güzel yürürüm..

OYUNLAR

Aleksandra da oynadın ve oynadık olan oyunlar:

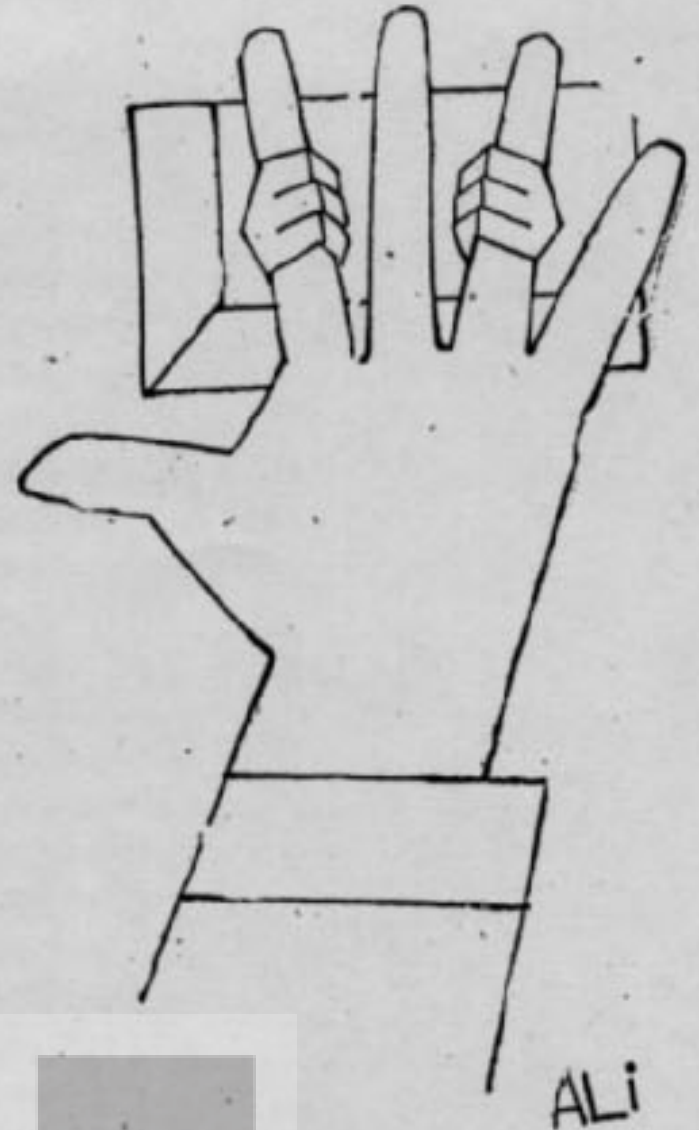
21 Mayıs 1963: «Aslan Asker Şvayk»

22 Mayıs 1963: «Ayı Masalı»

26 Mayıs 1963: «Sevgilime göz kulak ol»

30 Mayıs 1963: «Borusunu öttü ren»

Not: Bu arada belki başka oyunlar da oynandı. Halk özellikle «Cadı Kazanı»nın oynanmasını istemektedir.

HAH HA!

Nedense, öğretim ve eğitim konusunda hep hapishaneçiler konuşuyor!..

«Ceza ve Tevkifhaneleri Genel Müdürü Bay Kemal Yumlu, «öğretmensiz cezaevi kalmayacak» buyurmuş.

Genel Müdür asla üzülmesin! Bu düzen sürdükçe, hiçbir cezaevi öğretmensiz kalmaz; dışarda yetiştirir yetiştirir süresiz cezaevlerine!.. Genel Müdürü vakit geçirmesin, durmadan hapishane yaptırın!

«DÜŞEM YOLLARA YOLLARA..»

Biri «sağdan gidelim» diyor Biri «soldan gidelim» diyor Biri «en iyisi orta yol» diyor

Akşam gazetesinin tıkrı yazarı Esin Talu da «Havır» diyor «orta yol değil. En doğrusu üçüncü yoldur Batı bile üçüncü yoldan gidiyor.»

Sağ, sol, orta, sağ—orta, sol—orta, ortanın ortası. Birinci yol ikinci yol, üçüncü yol dördüncü yol. Bir, iki, üç, dört; beş, altı Yollar; yollar; yollar!

Bir de bize, «yolsuz» derler! Kim demiş onu? Bizim yolsuzluğumuz, yolun çokluğundan geliyor. Keremin dediği gibi, «Ben bu yolun hangisine gideyim?»

Şaka bir yana, «birinci yol ikinci yol, üçüncü yol» derken der

ken, özgün yoldan çıkaracaklar bu halkı..

ÖLDÜREN ALKIŞ

Konuşarak gidiyordunuz Biri: — 21 Mayıs olayından sonra AP' liler bile İnönü'yü alkışlamışlar İnönü şu sırada çok kuvvetli dedi.

Öbürü dudak büktü — Bence, hayırlı İnönü şu sırada çok zayıftır AP' lilerin ağızla dışı adamdandan bu memlekete artık hayır gelmez. İnönü'vü öldüren bence bu alkışlar oldu..

SAG YAPI

Patronun niyeti, şoforu vamek Fakat bir türlü punduna getiremez. Gırtlığını sıkırsa, sıkamaz çekse vursa, vuramaz; suçlusu yaptırmasa, yaptırılmaz; şoför sevilen bir kimse.

Ne yapsın patron? Birgün geçer arabanın arkasına. Direksiyonda şoför var. Patron ünler!

— Sağ yapı! Sağ yapı! Sağ yapı! Geceel, geceel, gell Sağ yapı! Az da ha, az daha; az daha! Sağ yap sağ! Geceel, geceel, gell Kur da gel! Ve araba, işçi Haydar'ın gecekonduşuna bindirir. Gecekondu yerle—bir..

Sopayı çeken gecekonducular, basarlar sofora dayağı!.. Patron pırrr!

İŞÇİ VE DEMOKRASİ

İşçi sözcüğü, bu adla kurulmuş partinin mensupları dışında kalanlar için dar anlamıyla düşünülmektedir. Ve bu düşünüşün sonucudur ki Türkiye gibi Sanayide geri kalmış bir ülkenin işçileri genel nüfusun yanında develede kulak kadar kalır diyorlar. Böyle düşünenlerin yarıdakları su götürmez bir gerçektir. «İnönü, işçi sözcüğünü dar anlamıyla düşünmektedirler. Halbuki İŞ sözcüğünün özünde emekle bilgi vardır. Bunu inkâr edemeyiz. Kaldı ki bir işçi sözcüğünü geniş anlamıyla düşünüyoruz. Birlikmiş sermayesiyle geçinenlerin, mutlu yaşantılarını sürdürüp gidenlerin dışında kalan halk yığını beden ve kafa gücüyle yaptığı işle kıt kanaat geçinip gidiyor ki bunlar hep işçidir. Odacılar kapıcılar ağaların toprağında çalışan tarım işçileri, büyük kentleri dolduran sırtı yorganlı işsizler, her ne kadar sanayi işlerinde çalışmıyorlarsa da bunlar da işçilerdir.

Bir zamanlar memursözcüğü yerine «işyar» kullanılmıştı. İşyar da İS

sözcüğünden türetilmiştir İş vapan demektir. Zaten iş sözcüğünün özünde emekle bilgi vardır. Bu dar anlamda bütün dar gelirli memurları da işçi sınıfının içinde düşünmek isabetli olur.

Ya «fikir işçileri»..

Ne kaldı geriye? Fikir ileri atanlar işçi, kol ve beden emeği ile iş yapanlar işçi, dar gelirli memurlar işçiyazarlar fikir işçisi gizli işçiler ayrı sınıfın insanları. Geriye sermaye sahipleri ile toprak ağaları kalıyor. Bir de burjuvazi, bir yaşama süren yüksek gelirli görevliler.. Bu üç gruba insan sayısı Türkiye nüfusunun yanında develede kulak kalmaktadır. Ekonomik durumları nedeniyle genel nüfusa eğemen olan da bu azınlıktır. Eğer böyle olmasaydı, bugün ye diyöz bin sigortalı, bir o kadar da sigortasız işçiler vardır ki beşer kişiye bakmaya zorunlu olduklarını kabullenerek yedi milyonu bulur. Ki aşağı yukarı genel nüfusun dörtte biri eder.. Bu yedi milyonun parlamentoda kaç temsilcisi var? Toprak işçilerinin de en

aşağı onbeş milyonun geçimini omuzlarına aldıklarını düşünelim etti mi yirmi iki milyon? Üç milyon da memurun, işsiz baktığı nüfusa ayıralım, eder yirmi beş milyon.. Bu yirmi beş milyonun parlamentodaki temsilci sayısı beş altı yüzü bulmalıydı. Ne yazık ki ancak beş altı kişi var bu tonu lere eğilen. Geri kalanlar yalnız üç milyon kadar nüfusun temsilcileridir..

Neden böyle? Çünkü onlar eğemen. Çünkü onlar okuyor Avrupada Amerikada.. Sonra bilgili kişiyiz diyerek kendilerini seçtiriyorlar yakınları sayesinde.. Çünkü onlar ağa. Onlar iş vermedi mi, onlara «ağam» denmedi mi ana—babaların en değerli varlıkları olan çocuklar aç kalacak! Kendileri aç kalacak! Ve daha çetin günleri yaşayacaklar.. Ne yapsın bu halk vıçığı? «Bilinç sahibi de değiller ki..» — Bu sözü fildişi kulelerden halka istihza ile bakanlar söylemektedirler..

Görüyoruz ve iyi anlıyoruz ki demokrasi bu değil. Ekonomik de

BEHZAT AY

demokrasi olmayınca, aynı sınıf insanlarının oynadığı oyun demokrasi olmaz.. Bu denli gereksiz gürlütüler sürüp giderken asıl konulara eğilmez bile.. Ve Harold Laski'nin dediği gibi, böyle demokrasi «mülkiyet hıplerinin selâmetine işler.» Bizim değil!.. Halkın değil!..

Bunun içindir ki, işçiler, gerçek aydınlar, halkın parlamentoda temsilcileri olsun, demokratik yollarla demokrasiyi kuralım diyorlar. Bu olanakları baştakiler yaratmalıdır.. Gerçekten endika özgürlüğünü sağlıyan yasaları sendikalarından estirgememek gerekir..

Kuruluş halindeki, gelişme halinde ki demokrasimizi ırkçı, ümmetçi, faşist ve her türlü sömürücülere boğdurtmamak için işçiler, aydınlar eliniz omuzunuza birleşmelidirler. Perde arkasında oyun oynayan bir avuç gericiye fırsat vermemelidirler.. Demokrasiyi seven ilgililer bu durumu gözde kaçırılmamalıdır..